

SZAKDOLGOZAT

MIHÁLY ZOLTÁN

Vidékfejlesztési Agrármérnök BSc

Székelyudvarhely

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Georgikon Campus

Vidékfejlesztési Agrármérnök Szak

**A TURIZMUS-VENDÉGLÁTÁS SZEREPE A VIDÉKI
TÉRSÉGEK FEJLŐDÉSÉBEN**

Belső konzulens: Dr. Bánhegyi Gabriella

Egyetemi docens

Készítette: Mihály Zoltán

AFSTSD

Levelező

Agrár- és Élelmiszergazdasági

Intézet/Agrárgazdaságtani és Agrárpolitikai

Tanszék

Székelyudvarhely

2023

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés és célkitűzés	1
2. Anyag és módszer.....	3
3. Irodalmi áttekintés.....	5
3.1. Turizmus bemutatása.....	5
3.2. A vendéglátás bemutatása	7
3.3. A turizmus rendszere	8
3.4. A turizmus formái	10
3.5. A turizmus hatásai	10
3.6. A turizmus jellemzése Romániában.....	12
3.7. Turizmus Székelyföldön.....	13
3.7.1. Fenyéd bemutatása.....	19
3.7.2. Fenyéd turizmusának bemutatása.....	21
3.7.3. Fenyéd település demográfiai adatai.....	23
3.7.4. Fenyéd település gazdasága.....	24
3.7.5. Fenyéd település elemzése	25
4. Vizsgálati eredmények és értékelésük	27
4.1. Szekunder adatok mintájának elemzése	27
4.2. Primer felmérés mintájának jellemzői	42
5. Következtetések, javaslatok	55
6. Összefoglalás.....	57
7. A szakirodalom jegyzéke	59
8. Táblázatok, képek, ábrák jegyzéke	61
8.1. Ábrajegyzék	61
8.2. Táblázatok jegyzéke	62
9. Melléklet.....	63

1. Bevezetés és célkitűzés

A turizmus azon tevékenységek közé tartozik, amely az emberiség társadalmi, gazdasági és kulturális életére gyakorol hatást. Demokratikus országokban alapvető emberi/állampolgári jog a helyváltoztatáshoz, a pihenéshez, szabadidőhöz való jog, ezen jogok gyakorlása ad lehetőséget arra, hogy az emberiség felfedezze a világ szépségeit, kincseit. Alapjába véve a turizmus egy olyan tevékenység, amely egyik fél számára a szabadságot, az utazást és azzal felmerülő szükséglet kielégítését jelenti, míg másik fél számára a megélhetést, a szükséglet kielégítésére szükséges javak előállítását, termelését teszi lehetővé. Ez a másik fél nem más, mint a vendéglátó szerepét betöltő ugyanolyan fontos tevékenységet szolgáltató gazdasági egység. Gazdaságilag mindkettő nagyon fontos elem a világ országainak, régióinak viszonylatában, nagyon sok országban egy fontos gazdasági tényező. Dolgozatomban e két fontos egység szerepét fogom vizsgálni, és annak kihatását a vidéki térségek fejlődésében.

Választásom azért esett „A TURIZMUS-VENDÉGLÁTÁS SZEREPE A VIDÉKI TÉRSÉGEK FEJLŐDÉSÉBEN” című témakörre a szakdolgozatomban témaként, mert meg akarom ismerni a turizmus és vendéglátás hatásait a vidéki térség fejlődésére nézve hosszú távon, valamint szeretnék statisztikai adatokat gyűjteni és megbizonyosodni arról, hogy valóban fejlődést jelent a vidéki térségek életében a turizmus vagy a vendéglátás fejlesztése.

Kutatásaimban nagy hangsúlyt fogok helyezni a lakóhelyemhez közeli térségek fejlődésének folyamatára, vizsgálni fogom a környező települések fejlődését a központi régióban, Szováttól - Korondon keresztül Fenyéd településig. Szülőfalum Fenyéd. Jelenlegi lakhelyem is ez a kis vidéki falucska, az a falu, amely nagyon fontos az életemben, az a település, amit ismerek, amely mindig is nagyon fontos volt számomra, hiszen itt nőttem fel, itt kezdtem el óvodába járni, ez az a település, ahol az iskola padjában az első betűket megtanultam, és ahol most is élek. Fenyéd egy kis település, a turizmus területén nem ért el sikereket, jelentéktelen a hírneve, nem épült be a köztudatba, de mégis büszkén jelentem ki, hogy bármikor szívesen beszélek róla.

A szakdolgozatomban célként tűztem ki a turizmus és vendéglátás szerepe és a térség fejlődése közötti összefüggések vizsgálatát, továbbá a fejlődéssel együtt járó hatások vizsgálatát. Megvizsgálom a térség fejlődését, meg akarom érteni a térségben élő emberek vonzódását a vidéki élethez, az erős ragaszkodásukat és kitartó munkájukat a földhöz, elkötelezettségüket szegényes kis portájukhoz, szeretett állataikhoz, kötődésüket az egyszerűnek tűnő vidéki élethez. Azt szeretném kutatni, hogy a fejlődés mennyire teszi megelégedetté az embereket, választ szeretnék

kapni arra a kérdésre, hogy a fejlődés az hozzájárul az életminőség javulásához, vagy csak egyszerűen gazdasági növekedést jelent az ott élő emberek számára. A turizmus és a vendéglátás alapvető célja a térségben élő lakosság jövedelemhez való jutása, ezáltal hozzájárul megélhetésük megteremtéséhez, életszínvonaluk növeléséhez, és nem utolsósorban munkahelyteremtéshez, lehetőséget ad a népesség helyben tartására, az elvándorlás megakadályozására. Szeretném megvizsgálni, hogy ez a jövedelemgyarapodás, életszínvonal növekedés, gazdasági növekedés milyen hatással van a környezetre, hozzájárul-e a tájjellegek megőrzéséhez, erdő és más természeti élőhely megóvásához.

Ezért célkitűzésim között szerepel a turizmus és vendéglátás fejlődésének vizsgálata a térségben, valamint a térség gazdasági fejlődésének vizsgálata. Továbbá primer adatokból megvizsgálom, hogy a térségben élő emberek hogyan gondolják a turizmus és vendéglátás fejlődésével együtt járó hatásokat, a természeti környezetre és a társadalmi kapcsolatokra nézve. Az utóbbi években bekövetkezett járvány, amely az egész világot globálisan sújtotta szintén hatást gyakorolt a turizmusra. Szekunder adatokra támaszkodva elemezni fogom, hogy a járvány milyen hatást gyakorolt a térségünkbe ellátogatott turisták számának alakulásában a 2020-as évben a 2019-es évhez képest. Ezekre a célokra építem fel a dolgozatomat és a fent említett témakörök részletes elemzésével megpróbálok személyes állást foglalni a vizsgált kérdésekben.

2. Anyag és módszer

A primer adatgyűjtést a környezetemben élő emberek körében végeztem. A kutatás egyik módszere a kérdőíves megkérdezés volt, melynek résztvevői a helyi és környékbeli lakosság köréből származnak. A kérdőívet a Google Forms segítségével állítottam össze és az online űrlapot kiküldtem a célszemélyek email címére, továbbá a szociálmédiából származó ismerősök körében megosztottam azt. A kérdéseket a feltevéseim alapján állítottam össze. A szekunder adatgyűjtéshez a romániai statisztikai hivatal által biztosított adatbázisából összegyűjtött adatokat használtam fel, olyan ismérveket és adatokat használva, amely összefüggést biztosított az általam kutatott kérdésekre. Ezen adatok bemutatásához a Microsoft 365 programcsomag táblázatkezelő és szövegszerkesztő programot használtam.

A turizmust elsősorban összetett gazdasági tevékenységként fogom vizsgálni, melyek társadalmi és környezeti hatásai meghatározzák fejlesztésének mértékét és annak szükségességét, továbbá vizsgálni fogom a turizmus környezetre mért ökológiai hatásait. Kutatásaimban a turizmus és vendéglátás témakörökben olyan egyedi kutatási kérdéseket, feltevéseket fogalmazok meg, amelyek megválaszolásához, bizonyításához adatokat gyűjtök, ezeket az adatokat feldolgozom, rendszerezem, elemezem, majd az elvárt tartalmi elemeknek megfelelően szakmai publikáció keretében közzéteszem. Megvizsgálom a turizmus és vendéglátás helyzetét a térségben az utóbbi évekre visszamenően, kapcsolatokat és összefüggéseket keresek a jelenlegi helyzetre tekintve, vizsgálni fogom a járványhelyzet kihatásait a turizmusra. Kutatni fogom, hogy a 2020-ban bekövetkezett világszintű járvány visszaesést, vagy növekedést okozott a helyi turizmusban, vagy esetleg nem is volt érezhető hatása a turizmusra nézve. Ez utóbbi adatokat statisztikai adatgyűjtésből származó adatokra fogom nagyjából alapolni (szekunder adatok). Továbbá magam is fogok információkat gyűjteni a turisták viselkedési szokásaira, keresletére, elégedettségére, vonatkozóan, társadalmi, gazdasági, infrastrukturális jellegű kérdőíves felmérés (primer adatok) formájában. Szekunder adatokkal alátámasztva, megvizsgálom a Központi régiónak a NUTS 3 alrégióit magába foglaló megyék, Maros, Hargita, Kovászna megyének a turizmus és vendéglátás terén bekövetkezett változásait, majd elemezni fogom **“Pontszám - módszer”** segítségével azok fejlődését. Az adatokat a Romániai statisztikai hivatal által közzétett nyilvános adatbázisból dolgozom fel. Megvizsgálom ugyanezek a megyéknek a fejlettségi szint indikátorát, gazdasági és infrastrukturális indikátorokat használva, azon belül termelési és jövedelemindikátorokat, oktatás és szociális intézményekkel való ellátottság indikátorokat, amely

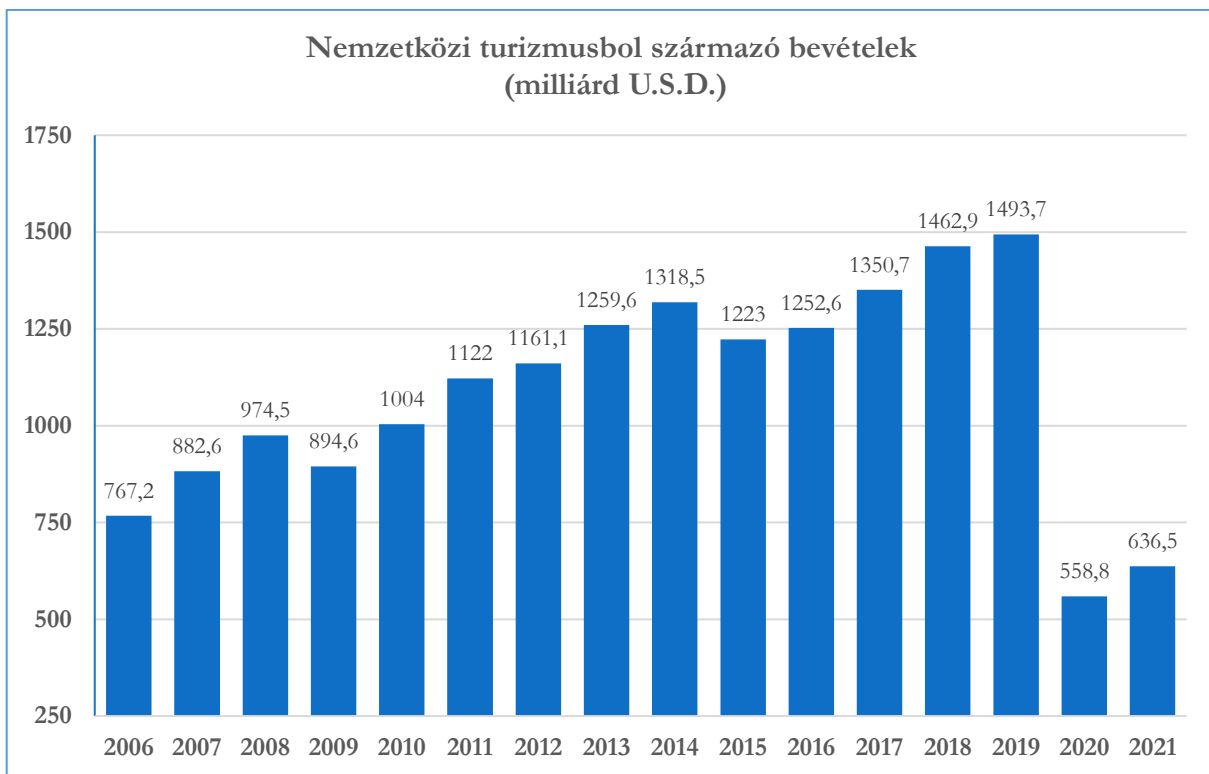
pontosításos módszerrel tárja fel a régió fejlettségi helyzetét egy 6 éves intervallumban. A pontszám-módszer komplex területi elemzésekhez használható, vagy valamilyen komplex fejlettségi mutatószám alkalmazására és a területi egységek több szempont szerinti rangsorolásán alapszik. A regionális vizsgálatok célja a vizsgált területi egységek (régió, megye, járás stb.) demográfiai, társadalmi, gazdasági és infrastrukturális helyzete, környezeti állapota és annak elemzése. A tanultak alapján az elemzés első lépése, a kutatási kérdés meghatározása, ezt követi a szükséges adatok beszerzése területi szinten (szekunder adatok a Román statisztikai hivatal adatbázisából), majd ezután kerül sor az elemzési módszerek kiválasztására és a tényleges elemzésre. A **“Pontszám - módszert”** csak nagyjából hasonló nagyságrendű értékekkel jellemezhető tulajdonságok elemzésére lehet használni, a módszer során az egyes térségek adott jellemzők szerinti pontszámát általában a jellemző minimum és maximum értéke közti terjedelem 5 egyenlő egységre való osztása segítségével határozható meg. A mérésnél egyenes és fordított mutatókat használunk. Az egyenes mutatóknál az első intervallum a legrosszabb, vagyis az 1, a legnagyobb pontszám pedig az 5 pont, ami a legjobb értéket képviseli. A fordított mutató alkalmazása azt jelenti, hogy az 1 a legjobb, legnagyobb érték és az 5 a legrosszabb érték. Fordított vagy negatív mutató például a munkanélküliség, szegénység, alacsony iskolázottság, rossz egészségi állapot mérése. A különböző indikátorokra adott pontszámok átlaga fogja adni az összevont komplex mutatót.

3. Irodalmi áttekintés

3.1. Turizmus bemutatása

A turizmus elismert meghatározása a WTO és az Interparlamentáris Unió 1989-ben tartott hágai konferencián került elfogadásra. A Hágai Nyilatkozat első alapelve szerint „A turizmus az emberek százmilliói számára a mindennapi élet velejárója, világméretű társadalmi jelenség.” (WTO, 1989) A turizmus napjainkban az emberi társadalom azon tevékenysége, mely elengedhetetlen hatást gyakorol egyes országos gazdasági, társadalmi, műveltségi vagy kulturális mindennapjaira, társadalmi kapcsolatokat ápol, kielégíti az emberiség utazási vágyát. Az elmúlt évtizedben a világ egyik piacvezető és legerőteljesebben fejlődő ágazatává vált a turizmus. Ezen ágazat jelentőségét mutatja az a tény, hogy az energia és autóipar után a harmadik legnagyobb gazdasági tényezőként tartják nyilván, és ezek a mutatók még a jövőben is növekvő tendenciát mutatnak. Kardos Zoltánné (2011) leírja, hogy a turizmus gazdaságilag nagy kereskedelmi százalékot produkál, ami a 2020 évekre elméletileg eléri majd a 2000 milliárd dollárt. *„Előrejelzések szerint a következő 20 évben ez az adat megduplázódik. A világot utazók számának évi átlagos növekedési üteme 1995 és 2008 között meghaladta a 4,1 %-ot, ennél kissé szerényebb mértékű, de a 4 %-ot megközelítő további emelkedést valószínűsítettek az elemzők még a válság megjelenése előtt. A turizmus részesedése a világkereskedelemből 7 % körüli, az ebből származó bevétel 2020-ra várhatóan eléri a 2000 milliárd USD-t. Mindezek jól mutatják a világgazdaság kitüntetett szerepét.”* (KARDOS, 2011)

„**Ceteris paribus**”. A kifejezést közgazdasági értelemben használjuk. Jelentése hasonló körülmények között. (INTERNET 7) Mivel a világ rendkívül összetett, így nagyon nehéz több tényező kölcsönhatását érdemben megvizsgálni. Ezt a kifejezést főleg mikroökonómiában használjuk, és egyszerűsítve annyit jelent „Ha a gazdaság működik és hasonlóak a körülmények”. A 2020-ban bekövetkezett világszintű járvány negatív hatást gyakorolt a világgazdaságra, ez a turizmus bevételeit is negatívan érintette. Az 1. ábra szemlélteti, hogy 2020-ban bekövetkezett világszintű járvány milyen hatással volt a nemzetközi turizmus bevételére nézve. A turizmusból való bevétel kb. 558,8 milliárd dollárra zuhant vissza 1500 milliárd dollárról, ami egy 62,67 % visszaesést eredményezett. (INTERNET11) Ha nincs a járvány, és a növekedés hasonló tendenciát mutat, mint előző években, akkor feltételezük, hogy 2020-ra a turizmus nemzetközi bevétele elérhette volna a 2000 milliárd dollárt. A következő évben, ez a bevétel újból emelkedett, és reménykedünk abban, hogy minden visszaáll majd a régi kerékvágásba.

1. ábra: A nemzetközi turizmusból származó bevételek 2006 és 2021 között

Forrás: [Saját szerkesztés](#) a (INTERNET11) alapján

Ezek az értékmutatók is rámutatnak arra, hogy az emberek szeretnek utazni, megismerni a világ csodálatos tájait, kapcsolatokat keresnek a más földrészeken élő emberekkel, meg akarják ismerni mások kultúráit, szokásait. A turizmussal járó élvezet pozitív hatást gyakorol az emberek egészségi állapotára, elégedettséget, boldogságot hoz a mindennapjaikba. A turizmus hozzásegít az egészség megtartásához, javítja a kommunikációs készséget, felfrissíti az embereket, az általa nyújtott élmények, örömforrások hozzájárulnak az ember szellemi gazdagodásához, értékes emberi kapcsolatok kialakulásához.

Ha a turizmus múltját keressük, akkor hosszú múltra visszatekintő gazdasági jelenség. A korai turizmus fő formái már i.e. időkre nyúlnak vissza, amikor vallási célból történő zarándoklatok indultak el távoli helyekre, óriási távolságokat tettek meg, útjuk során fogadó helyek szolgáltatait vették igénybe. A Római Birodalom korában már létezett kiépített úthálózat, az utak mentén pedig fogadók várták az arra tévedt kereskedőket és utazókat, ott megállva kipihenheték fáradalmaikat, igénybe vehették szolgáltatásaikat. A turizmusról a 19. században kezdtek el beszélni fogalom szinten, de az igazi áttörés és dinamikus fejlődés csak a 20. század második felében következett be. Ez az időszak volt az, amikor a turizmust, mint fejlődő gazdasági és

jövedelmező ág kezdték el felismerni, jövedelmezési potenciált kezdtek látni az idegenek fogadásában, szolgáltatásokat hoztak létre a kedvtelés és szórakozás kielégítése céljából. (INTERNET¹²)

A turizmust tudományosan ugyancsak a Hágai Nyilatkozat fogalmazza meg, mely szerint a *„turizmus magában foglalja a személyek lakó- és munkahelyén kívüli minden szabad helyváltoztatását, valamint az azokból eredő szükségletek kielégítésére létrehozott szolgáltatásokat”*. (WTO, 1989)

3.2. A vendéglátás bemutatása

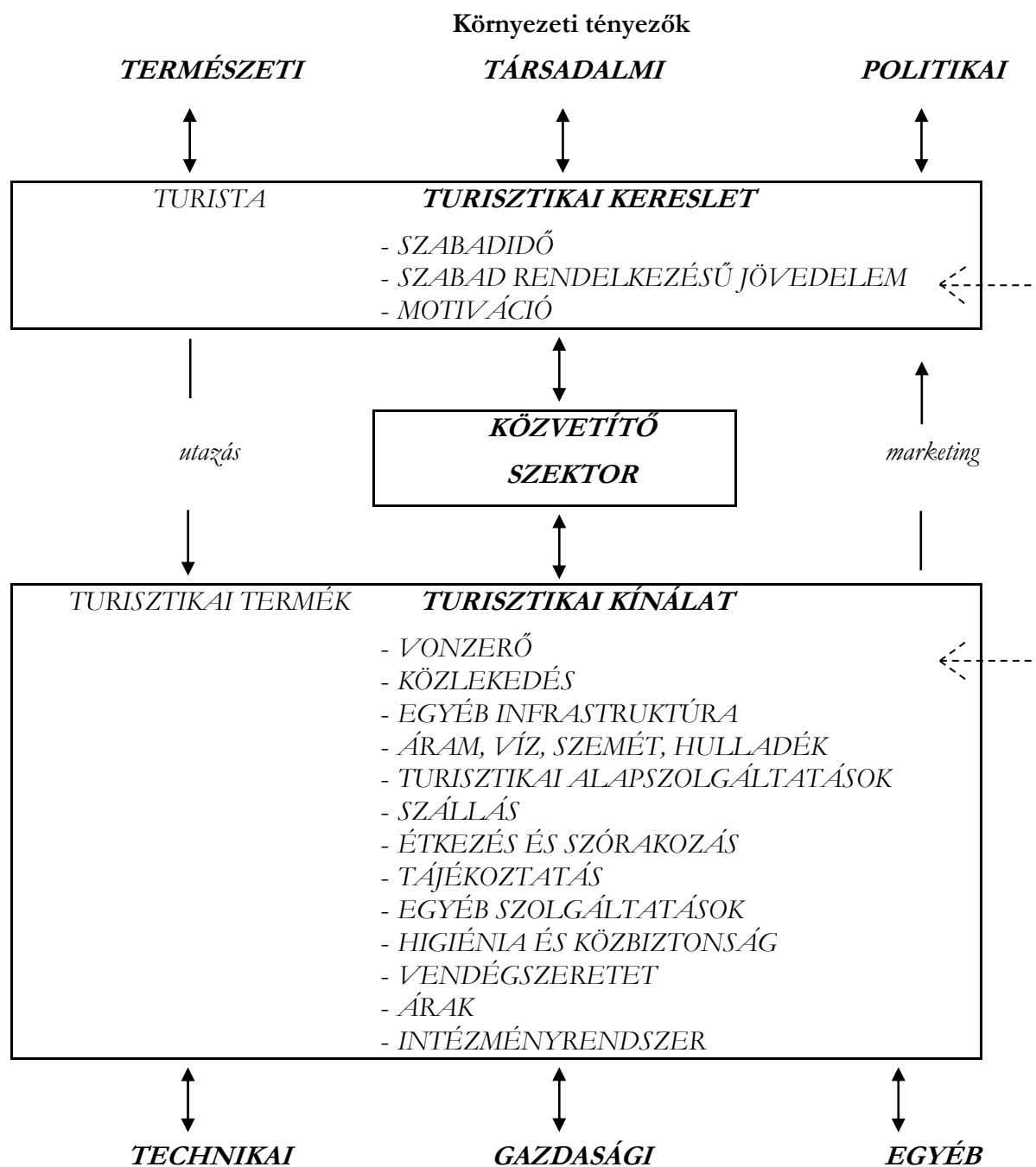
A vendéglátás olyan gazdasági tevékenység, amely működési engedéllyel rendelkezik, amelyben ételeket és italokat készítenek és ezzel kapcsolatos szórakoztató vagy más hasonló szolgáltatásokat nyújtanak. A vendéglátó egység a turistákat ellátja étellel, itallal, szolgáltatásokról gondoskodik és bizonyos szórakozási igényeket is kielégít. Azok az egységek, amelyek zárt rendszerben szeszital értékesítés nélkül működnek és közétkeztetést folytatnak, nem tartoznak a turizmushoz. (KARDOS, 2011) A romániai jogszabályi megfogalmazásban (Ordinul 510/2022) a vendéglátó nem más, mint az a *„gazdasági szereplő, természetes személy, meghatalmazott természetes személy, egyéni vagy családi vállalkozás, társaság vagy jogszabály szerint alapított más jogi személy, amely tulajdonosaként és/vagy ügyintézőjeként turisztikai fogadólétesítményekben szálláshely-szolgáltatást, közétkeztetési és egyéb meghatározott szolgáltatást végez, illetve az utazási irodákra jellemző gazdasági tevékenységet folytató, jogszabály szerint alapított társaság vagy egyéb jogi személy”*. (INTERNET¹³) A vendéglátás egy olyan gazdasági szereplő, amely nélkül nem képzelhető el turisztikai tevékenység, tehát a kettő szorosan kapcsolódik egymáshoz. A turizmus fejlődésének egyik nagyon fontos eleme a vendéglátás, amely magába foglalja a turisták elszállásolását és azok étkeztetését. Akkor beszélhetünk fejlett turizmusról, ha ezek az elemek is fejlettek, vagyis fontos szerep jut a szállásadás és étkeztetés minőség terén. A megfelelő színvonalú, vagyis a minőségi ellátás gyorsítja a turizmus fejlődését, a nem megfelelő ellátás pedig meggátolja azt, esetleg teljesen negatív irányba viszi el. Összegezve a vendéglátás szerepét a turizmusban láthatjuk, hogy a vendéglátás elszállásolást biztosít, ellátást biztosít, szórakozási lehetőséget biztosít a turizmusban résztvevők számára. Olyannyira szoros kapcsolatba került a turizmus és a vendéglátás egymással, hogy az utóbbi években a vendéglátás, azon belül a hagyományőrző gasztronómiai vendéglátás utazási döntést megalapozó tényezővé vált. A gasztronómiai turizmus annyira beépült a turizmus rendszerébe, hogy sok esetben, az ínycségeket, azaz a finom ételeket, italokat vagy más kulináris élvezetek iránti vonzalom (gasztrofesztiválok, borfesztiválok) nagyobb turista áradatot vonz, mint

más népszerű elismert turista helyszín. Úgyszintén nagyon elterjedtté vált napjainkban a teljes ellátásos “all inclusive” vendéglátás, amely olyan szórakoztatással egybekötött pihenést biztosít a turisták számára, hogy az már nem szükségeltet semmiféle látványosságot, elég a színvonalas étkeztetés, a jó minőségű elszállásolás, a korlátlan fogyasztási lehetőségek és az ezek között esetleg medencés fürdőzési lehetőség. Ez a tény is bizonyítja, hogy a teljes ellátással egybekötött vendéglátás akár turisztikai vonzalom is lehet nagyon sok pihenni vágyó ember számára.

3.3. A turizmus rendszere

Mi a rendszer? A rendszer egy célt megvalósító rendezett egység, egymással kölcsönhatásban álló elemek olyan együttese, amely együtt alkot egy működő egységet. (LUDWIG, 1968) Ugyan a rendszer elemei egymástól függetlenül működhetnek, egységben mégis egy jobban működő szerkezet részévé válik. Mill-Morrison szerint (1989): *„a rendszer egymással kapcsolatban álló és közös célokért együttműködő részek együttese”*. (MORRISON, 1989) A turizmus rendszere, mint általánosan minden egység, két alrendszerre rendeződik, a turisztikai kereslet és a turisztikai kínálat alrendszerére, ez a két alrendszer egy speciális továbbító körzeten keresztül egy szoros kapcsolatrendszert alkot egymással. Lengyel Márton a következőképpen fogalmazta meg a turizmus rendszerét: (LENGYEL, 2004)

1. táblázat: A turizmus rendszere

Forrás: Saját szerkesztés Lengyel Márton (2004. 103. oldal) alapján

A kínálati oldal elemeit a fogadó terület turisztikai szempontú jellemzői „vonzerő, közlekedés” a turisztikai termékek, azok elemei „szállás, étkezés, szórakozás”, a „turizmus infrastruktúrája”, szolgáltató intézményei, a turizmus irányítása, szervezeti rendszere képezi. A kereslet rendszernek

legfőbb motivációs elemét a kínálat egyes, de leginkább egyben szolgáltatott rendszere teszi igazán vonzóvá a turista számára az utazást és nyújtja a szabadságolás élményét. (KARDOS, 2011)

3.4. A turizmus formái

A turizmus formái nagyon változatosak és több szempont szerint lehet csoportosítani. Helyváltoztatás szerint nézve beszélhetünk belföldi turizmusról és nemzetközi turizmusról. A belföldi turizmus az ország határain belül történik, míg a nemzetközi turizmus az országhatár átlépésével egyidőben válik azzá. A nemzetközi turizmusban, a fizetési mérlegre gyakorolt hatás alapján, megkülönböztetünk aktív és passzív turizmust. Úgy a belföldi, mint a nemzetközi turizmus lehet hivatásturizmus vagy szabadidőturizmus. A szabadidőturizmust formái szerint többféleképpen csoportosíthatjuk, motiváció alapján, attrakciók alapján. A motivációs turisztikai formákról akkor beszélhetünk, ha pihenés, kikapcsolódás, gyógyulás, kulturális, műemlék látogatás, sport, hobbi, rokon látogatás stb. céljából utazunk. Az attrakciós turizmus formái közé tartoznak a gyógyturizmus, természetturizmus, fesztiválok, faluturizmus, ökoturizmus, körutazó, vadászati, de nem utolsó sorban a vallási turizmus is. A közlekedési eszköz igénybevétele szerint beszélhetünk autós, gyalogos, hajón, vasúton, illetve repülőn való utazásokról, az igénybe vett száll

láshely szerint, kereskedelmi (szálloda, kemping, panzió, motel) és nem kereskedelmi (rokon, barát lakása esetleg saját üdülő használata) turizmusról. Aszerint, hogy az utazást maga az utazó szervezi, vagy esetleg valamilyen utazási iroda szolgáltatásait veszi igénybe, beszélhetünk szervezett és nem szervezett, egyéni és csoportos utazásról. (LENGYEL, 1997) A turizmust rendszerezhetjük távolság szerint, időtartam szerint, turisták származása szerint, turisták száma szerint, ezek általában azok a mutatók, amellyel mérhetővé válik a turizmus rendszere. Fontos tendenciát mutat a motivációs turizmus formáinak egyre változatosabb elterjedése, bizonyos szinten a jövedelmek növekedése és a kulturális színvonal emelkedésének tulajdonítható.

3.5. A turizmus hatásai

A turizmus jelentős hatást gyakorol úgy a gazdaságra, mint a környezetre és nem utolsó sorban a kultúrára. Nagymértékben hozzájárul az emberiség fizikai környezetének megváltoztatásához is. Hatása mindenhol komplexen jelentkezik. Pozitív hozzájárulásként a népesség-megtartás, érték- és jövedelemtermelés, munkahelyteremtés, hagyományok és kulturális értékek megőrzése, a környezetvédelemmel kapcsolatos társadalmi válaszok említhetők. A negatív

következmények sorában a látogatóforgalom okozta zsúfoltság, a turistaszám emelkedéssel együtt járó emisszió növekedés, a természeti és épített környezet degradációja, deviancia, turizmussal szembeni fokozódó ellenérzés kerül megnevezésre. (KARDOS, 2011)

A turizmus hatásait három csoportba lehet rendszerezni, fizikai, társadalmi és gazdasági hatás. A turizmus fizikai hatásai alatt, a természeti környezetre gyakorolt hatásokat értjük. A tömegturizmus terjedése nagyban hozzájárul a talaj károsításokhoz, természeti vizek veszélyeztetéséhez, növény és állatvilágban okozott pusztításokhoz, levegő szennyezéshez. Ennek kivédésére megelőző eljárásokat kell alkalmazni a turizmus okozta károk csökkentése végett.

A gazdasági hatások a fogadó és küldő területek gazdasági jellemzőiben, a turizmus fejlődésében végbemenő változásokban nyilvánul meg. A turizmus fejlődése növeli a gazdasági teljesítményeket, többletfogyasztást indukál (multiplikátor hatás), pozitív hatást gyakorol a munkaerőpiacra, növeli a nemzeti vagyont. (KARDOS, 2011)

A turizmus társadalmi hatásait elsősorban aszerint kell vizsgálni, hogy az milyen változásokat idéz elő a fogadó közösség szokásos életében, továbbá, hogy a helyi lakosok a turizmushoz miként alkalmazkodnak. A turizmus kihat az élet minőségére, a közösség szerveződésére, társadalmi kapcsolatokra, az emberi értékrendszerre, erkölcsi elvekre, viselkedés kultúrára, befolyásolja a helyi közösség kulturális és művészeti életét. (KARDOS, 2011)

Minden emberi tevékenység valamilyen szinten hatással van a környezetre, használja az erőforrásokat, szennyezőanyagokat bocsát ki a levegőbe, hulladékot termel és kisebb-nagyobb mértékben beavatkozik az ökológiai folyamatokba. A turizmus a világ egyik legkevésbé szabályozott iparága, ezért súlyos következményekkel jár a világ ökológiai rendszereire, közösségeire és kultúráira. A szállodaipar, a turisták szállítása és egyéb tevékenységek rengeteg energiát, vizet és más erőforrást emésztenek fel, ezzel együtt szennyeznek, szemetet termelnek ott, ahol nincsenek felkészülve arra, hogy megbirkózzanak ezzel. Sok település számára kulturális törést és más nemkívánatos környezeti, ökológiai károsodást okoz. (MASTNY, 2002) Egyes turista helyek nincsenek felkészülve arra a turistaáradatra, amellyel szezonális időben szembesülnek, emiatt a nem szabályozott turizmus ökológiai hatása nem várt károsodásokat okoz a környezetre nézve. A turisztikai menedzsmentnek nem csak a gazdasági szempontokat kell figyelembe venni, ismerniük kell a környezettel való kapcsolat megnyilvánulását, tisztában kell lenniük a környezetre mért hatásokkal, figyelniük kell környezetre mért hatásokat és ellenhatásokat, a pozitívumokat erősíteni kell, a negatív hatásokat pedig akarva-akaratlanul ki kell védeni. A turizmus és a környezet közötti kapcsolat kétféleképpen értelmezhető, a környezet hat

a turizmusra és fordítva. (KARDOS, 2011) Ha egy térségben fejlődik a turizmus, ugyanolyan mértékkel növekednek a környezetére gyakorolt hatások. A fejlődés csak a fenntartható turizmus szem előtt tartásával nem okoz a földön visszafordíthatatlan károkat.

3.6. A turizmus jellemzése Romániában

A természet bőkezűen ajándékozta meg Romániát a turizmus látványosságaival, sokszínűségével, természeti különlegességekkel. A romániai turizmus bővelkedhet minden olyan adottsággal, ami a jelenlegi turizmus igényeinek kielégítésére szükséges. Rendelkezik tengerparttal, hegyvidékkel, termálvizekkel, gyógyvizekkel és nem utolsósorban olyan természeti különlegességgel, mint a Duna-delta. Egyszóval tehát Románia természeti adottságai kedveznek a turizmusnak, a mesés természeti tájak kiemelkedő látványa olyan élményt nyújt az idelátogató turista számára, amelyet csakis ezeken a tájakon tapasztalhat.

Románia Közép-Európa Délkeleti részén helyezkedik el, a Kárpátok hegyvonulat külső és belső peremén a Duna alsó folyásán, kijárással a Fekete-tengerre. Kivételes turisztikai potenciálját két alapvető komponens jellemzi:

- természeti összetevő, amely képviseli a látványos tájak, a változatos domborzatok konfigurációit és azon értékeket, amelyek a terápiás és természetes gyógyító tényezők bőségét jellemzi.

- antropikus összetevő, ami azoknak a civilizációknak a maradványát őrzi, amelyek az elmúlt idő történéseit jellemzik Románia területén, illetve azoknak a műemlékeknek és műtárgyaknak vagy muzeális tárgyaknak, amelyek hozzájárulnak a nagy szépségű néprajz és folklór eredetiség megőrzéséhez.

Ezek a legvonzóbb elemek, amelyek a turizmus széles skáláját foglalják magukba, olyanokat, mint a tengeri, hegyi, gyógyfürdői üdülés, vadászat és sporthorgászat, utazó turizmus, kulturális, illetve szakmai turizmus stb. A földrajzi helyzete a Kárpát-Duna-Ponti ország státuszát adja Romániának a táj- és területszerkezetet figyelembe véve, a Kárpátok, a Duna és a Fekete-tenger, a három meghatározó természeti elem miatt. Románia hatalmas régészeti kincs, történelmi műemlék, építészet, művészet és felbecsülhetetlen értékű örökség tulajdonában van. Ez tanúsítja a román nép kultúrájának és művészetének fejlődését, a munka és élet evolúciót és a folytonosságot ezen a vidéken. Az antropikus turisztikai erőforrások főként a következők:

- régészeti leletek;
- egyedi értékű történelmi, építészeti és művészeti emlékek;

- múzeumok és emlékházak;
- tanúságtételek a népi civilizációról és kultúráról;
- turistafalvak;

Románia legrepresentatívabb turisztikai területei között van néhány, amely különleges jellemzővel bír:

- **Bukarest** - Románia fővárosa, az ország legnagyobb politikai, ipari, közigazgatási, kulturális, tudományos és turisztikai központja;

- **A Kárpátok** - kiterjedésük, könnyű megközelíthetőségük, a hegyvidéki tájak eredetisége és szépsége, gazdag ásványvizei és sokrétű téli sportolási lehetősége miatt az ország legnagyobb és legösszetettebb turisztikai területe. Itt találhatóak a híres hegyi üdülőhelyek, mint például Brassópojána, Sinaia, Predeal, Borsa, Stâna de Vale, Szebenjuharos, Durău, Semenic, Muntele Mic, Bâlea, melyek modern szállodákkal és elegáns villákkal várják az odalátogató turistákat, mindemelett éttermek, számos szabadidős lehetőség, sípályák és téli sportokhoz tartozó létesítmények, illetve felvonók állnak rendelkezésre. A gyógyfürdő turizmus is erős alapokkal rendelkezik, olyan üdülőhelyek várják a turistákat, mint Herkulesfürdő, Félixfürdő, Călimănești-Căciulata, Slănic-Moldova, Tusnádfürdő, Kovászna, Vatra Dornei stb.

- **A Romániai Fekete-tenger part** – olyan komplex összetételű turista paradicsom, amely csak növelni tudja a romániai turizmus értékeit, a közel 245 kilométeres teljes hosszával északról, az ukrán határtól délen a bulgáriai határig húzódik. Nevezetes nemzetközi üdülőhelyekkel rendelkezik, mint például Năvodari, Mamaia, Eforie-Nord, Eforie-Sud, Costinești, Neptun, Olimp, Mangalia stb.

- **Duna-delta** – Európa leggazdagabb deltája, több mint 300 madárfaj és 60 gazdasági halfaj él a Duna-delta hatalmas náddal borított felületein és az azt körülvevő tavirózsákkal borított tavakban. (BĂCESCU, 2021)

Románia az 1989-es eseményeket követően nagy fejlődésnek indult a turizmus területén, lehetőség nyílt feltárni az élő hagyományokat, megismertetni az egyszerű életet élő emberek szokásait, az addig szinte érintetlen falvakat, a hófödte csúcsokat, barlangokat, a deltát és a tengert.

3.7. Turizmus Székelyföldön

Az utóbbi években a turizmus gyors fejlődési szakaszon ment át egész Európában, ugyanez a fejlődés tapasztalható volt Romániában és Erdély tájain is. A rendszerváltás előtti időszakban is jelen volt a turizmus Székelyföldön, nagyon híres és elismert üdülőközpontok működtek itt,

olyanok, mint Szovátafürdő, Parajd, Madarasi Hargita, Hargita fürdő, Gyilkos-tó és a Békási szoros, Tusnádfürdő, Bálványos, Kovászna fürdő és még sorolhatnám tovább. Ebben az időszakban fejlődött igazán nagyra és elismertté a román turizmus, a turisták számára közkedvelt fürdő települések, ekkor épültek óriási szállodák, villák, amelyek mai napig működnek és fogadják a vendégeket. A szocialista években nem igazán volt jellemző az idegenforgalom Romániában, csak nagyon elvétve jöttek turisták külföldről, azok is csak a szomszédos szocialista országokból. A turisták többségét a helyi turisták jelentették, a szabadságolás szervezeten történt, nem igazán volt jellemző a szabad utazási vágy beteljesülése. A rendszerváltás utáni időszakban a turistákat fogadó helyek száma csökkent Romániában, ez a csökkenés annak köszönhető, hogy a nagy állami szálláshelyek menedzsmentje hanyatlásnak indult, az állami irányítás alatt álló turizmus nem tudott lépést tartani a demokratikus fejlődéssel. Ez miatt nem tudtak nyereséget termelni, melynek következtében bezártak és eladásra kerültek az állami szállodák. Ahogyan a 2. táblázat is szemlélteti, ha egy 10 éves időszakot vizsgálunk, akkor nagyon jól látható, hogy 2000-ben, a Hargita megyei egységekben elszállásolható vendégek száma 35 %-ot csökkent a 1990-es évekhez képest.

2. táblázat: A szálláshelyek férőhelyszámának változása 1990-2000 között (db)

Férőhelyszám (db)	1990	1995	2000
Románia	353 236	289 539	280 005
Hargita megye	11 058	9 399	7 256

Forrás: Saját szerkesztés (INTERNET 1) alapján

Habár a turizmus fejlődésnek indult, szabadabbá vált az idegenforgalom Romániában, megnőtt a Magyarországról Erdélybe látogatók száma és közkedvelt lett Székelyföld az idegen turisták számára, a meglévő turisztikai szálláshely-kapacitás azt mutatja, hogy növekedés csak 2004 után következett be. A szálláshelyek kapacitását illetően a rendszerváltás előtti mutatókat csak 2019-ben közelítette meg a turistaforgalom, ez azt igazolja, hogy napjainkban a romániai turizmus nagyjából ugyanannyi utazni vágyó embernek ad szállást, mint a rendszerváltás előtti időkben.

3. táblázat: A szálláshelyek számának változása Romániában és Hargita megyében 1990-2019 között (db)

Férőhelyszám (db)	1990	2004	2005	2019
Románia	353 236	289 539	280 005	356 562
Hargita megye	11 058	9 399	7 256	9 252

Forrás: Saját szerkesztés (INTERNET 1) alapján

Egyes településeken a turizmus rohamosan fejlődött, egymás után épültek az új szálláshelyek, panziók és mégis az elszállásolható turisták száma Székelyföldön nem növekedett a az elmúlt időszakhoz képest. Ez azt a tényt igazolja, hogy a kommunizmus idejében olyan településeken is virágzott a turizmus, voltak szálláshelyek, szállodák, ahol igazából nem volt igény rá. Én nem ezeket a településeket akarom bemutatni, hanem azokat, amelyek fontos szerepet játszanak a turizmus értékképviseelésében. Ilyen település például Szovátafürdő.

„Szovátafürdő Románia egyik legszebb gyógyfürdővárosa. Erdély szívében található, sűrű fenyvesek és hegyek gyűrűje veszi körül a települést. Szovátafürdőről és a környéken található sós víz gyógyító hatásáról először 1596-ban tesznek említést, Szovátaról a településről 1581-ben írnak. Nevét a vidéken élő székely nemes földbirtokos családjáról kapta, akik a Szovát nevet viselték. A település ritkasága a Medve-tó, Európa legnagyobb heliotermikus tava. A tó különlegessége, hogy mélyebben húzóódó víz rétegei melegebbek, mint a felszíniek. A sós víz tárolja a nap melegét, a tó így természetesen fűtött, sós vizű medencévé válik. A víz gyógyhatása hamar elterjedt a turisták körében, ennek köszönhetően Szovátafürdő napjainkban is egy nagyon híres turista látványosság.” (INTERNET 4)

Ha turizmusról beszélünk, akkor a Székely Sóvidék híres települését, Parajdot is meg kell említenünk, mint Székelyföld sótelepe, amely Európa egyik legnagyobb sólelőhelye. *„A parajdi sótelep többféle: földtani, történelmi, bányászati és gyógyítási titkot őriz. Mindjárt az első titok az erdélyi só keletkezésében rejlik. A Korond-Parajd-Szováta-Györgényi vonulat a kelet-erdélyi sófeltörések nyomvonal (a „sóóv”), s ebből mint valami hatalmas gombatest emelkedik ki a parajdi sótelep. Az erdélyi só –és ezen belül a parajdi sóredő– keletkezése az alsó-bádeni geológiai korra tehető (középmiocén korszak), ezelőtt kb. 20-22 millió évre. Az ezt követő geológiai korok üledéksorai ráakadtak a már kicsapódott sórétegekre és nyomásuk alatt a só, az Erdélyi-medence peremei felé nyomult. A só környezeténél kisebb fajsúlya is elősegítette mozgását, és a már létező törésvonalak mentén felfelé tört, roppant só-gyüremkedéseket és diapír-redőket alkotva. A parajdi sóvagyon*

több száz év kibányászható kősóját rejt magában és Erdély egyik „feneketlen” kincsesládája.”
(INTERNET10)

A legelső írásos utalással, amely a sóvidékre és a só kitermelésére ad leírást, II. András király a Barcasági német lovagrend részére adott kiváltságlevelében találkozunk (1222-ben), amelyben engedély kapnak a kereskedők arra, hogy a Maros meg az Olt folyón hat-hat hajóval kereskedjenek, amelyeken sót szállítottak lefele, és egyéb fajta árukat visszafele. Magáról a sóbányáról 1405-ből és 1463-ból vannak feljegyzések, amelyben Mátyás király megerősítette a székelyek szabad sóbányászatát és kereskedési jogát. A föld alatti bányászat 1762-ben vette kezdetét, ugyanis ekkor nyitották meg a harang alakú(süveg) József bányát, Johann Frenzl osztrák bányatiszt irányítása alatt. Ebben az időben a kibányászott sótömböket még állatvontatású felvonókkal hozták a felszínre. A módszeres sóbányászat 1787-ben vette kezdetét, és a kibányászott „sókincs” a Bécsi kincstár tulajdonát képezte. A klimato- és szpелеoterápia gyógyítás az 1960-as években kezdődött el, a régi Dózsa György-bánya bővített kamrarendszerében, az akkori bányaigazgató, Telegdy Károly és dr. Veres Árpád körorvos, a krónikus légúti betegek föld alatti kezelésével próbálkoztak lengyel eredményekből kiindulva. 1978-ban, a régi bányakamrák alatt, új mélységi szinteket képeztek ki az országban egyedülálló (12 m magas, 20 m széles és 200 m hosszú) kamraméretekkkel. (INTERNET10)

Napjainkban is nagyon látogatott a turisták által a parajdi sóbánya, a látogatási szint 120 méter mélyen helyezkedik el a felszínhez viszonyítva, a mélybe való szállítás a sóbánya autóbusszaival történik, amelyek az 1250 m hosszú alagúton keresztül a látogatási szinthez vezető kapuig szállítják az embereket. A látogatási szintre leérve, az úgynevezett tárnák(sókamrák), úgy néznek ki, mint egy modern kisváros, olyan eszközökkel vannak ellátva, mely szórakozást nyújt a turistáknak, annak érdekében, hogy a lent eltöltött idő minél élménydúsabb legyen.

2. ábra: Képek a parajdi sóbányából

Forrás: (INTERNET10)

Van itt világítás, vezeték nélküli internet, televízió, játszóterek, foglalkoztató és kikapcsolódási terek, ökömenikus kápolna, kávézó, 3D moziterem és egy gyógynövényes szaküzlet. Évente megközelítőleg 400 000 turista látogatja meg a sóbányát. Legnagyobb arányban kisgyerekes családok látogatják klimato- és szpeleoterápia gyógyítás céljából. Itt pár sorban megemlíteném azt a tényt, hogy a turisták és betegek felszínről a tárnákba való szállítását és a visszaszállítást is belső égésű motor meghajtású autóbuszokkal végzik. A kibányászott só felszínre hozását is ugyanilyen gázolaj működésű szállító járművekkel oldják meg. Több turista panaszkodott a levegő minőségére az alagútban, holott a bánya látogatása pont ezt a célt szolgálja, a légúti panaszok kezelésére add gyógyítási lehetőséget. A bányavállalat vezetőségének arra kellene megoldást találnia, hogy lecserélje a gázolaj működésű autóbuszokat meg a sót szállító járműveket olyan szállítóeszközökre, amelyek nem szennyezik a levegőt.

Parajd minden szezonban tud nyújtani látnivalót az utazni és pihenni vágyóknak. Itt megemlíthetjük a modern strandot, SPA rezort lehetőségeket és nem utolsósorban a gasztronómiai szokások és annak kipróbálását is. A téli sportok kedvelői is találnak Parajdon szórakozási lehetőséget, ugyanis nem messze van a Bucsin tető, ahol ezen sportok kedvelőinek nyújtanak pihenési és szórakozási lehetőségeket. (INTERNET16)

Parajdtól dél-kelet felé haladva jutunk el Korondra. *„Korond a Firtos aljában a Korond-víze és Észak pataka egybefolyásánál fekszik. Udvarhelyszéknek nagyságban e második faluját* katolikusok és unitáriusok lakják. A Nyikó és Gagy víze, s mellékpatakainak völgyületeiben kizárólagosan uralkodó unitárius vallás csak ez egy faluban tudott gyökeret verni a Só-vidéken, itt már református világ kezdődik, s Korond az itt kezdet fogott egység és háromság hívőknek utolsó véghegye. A havas alatti Korondnak kevés művelhető földje van, de terjedelmes havasain annál több legelője, s azért a marhatenyésztés főtenyésztője itt, és a fazekas mesterség, mert Korondon minden ember fazekas is; itt készülnek azon mázatlan s hallatlan olcsó cserépedények, melyek az egész Székelyföld (kivéve Csikot) konyhakellékeit fedezik; nyikorgó szekereiken százezreket hordják szét a korondiak ezen gyártmányuknak, s azt rendszerint nem pénzért, hanem gabonáért adják el. Faluról falura, vásárról vásárra menve, élénk cserevásárt folytatnak, s gabonát visznek haza a havason szénacsinalással foglalkozó családaiuknak. A falu között lefolyó Korond vizén sok fűrész- és lisztelő malom van.”* (ORBÁN, 1982)

Orbán Balázs utazásai során nagyon szépen leírta Székelyföld adottságait, szépségeit. Az olvasó megérti a térségben élő emberek foglalkozásait, megérti ahogyan kihangsúlyozza az író, hogy Korondon nincsenek művelhető földek, de annál inkább vannak nagyon jó gazdag dús legelők, és nincs Korondon olyan ember, aki nem állattartó vagy fazekasmester. Írásában szót ejt a Korond felemelkedéséhez hozzájáruló értékekről, amely a turizmushoz kötődik, leírja, hogy a

Korondi költségvetés kasszájába és Korondot képviselő előjárók kaszájába befolyt összeget a Korondon működő fürdő meg a településen rendezett vásárok gyarapítottak. „*Korond emelkedésére pénzforgalmat előidéző fürdője mellett nagyba foly be országos négy sokadalma, melyek jan. 25-ére, máj. 13-ára, jul. 4-ére és aug. 25-ére esnek. Ezen vásárok régen a szt.-demeteri kastélyhoz tartoztak, azoknak ide való áttételét Gyulafi László eszközölte ki, s azért azok hármának jövedelme a fürdő birtokosáé (jelenleg Dózsa Elek utódaié), a májusban tartott negyedike pedig Korond községét illeti.*” (ORBÁN, 1982)

Ezek az adottságok, amellyel Korond büszkélkedhet nem csak az író idejében volt jellemző, napjainkban is ezek a foglalkozások jelentik a Korondon élők megélhetését, ma sincs másként, ha a látogató végigmegy a település utcáin, mindenhol a szép Korondi agyagkerámia tárul a szem elé. Korond a népi fazekasság egyik legnagyobb erdélyi központja, ennek a hagyománynak a fennmaradása jelentette a település kereskedelmi és idegenforgalmi fellendülését.

3. ábra: Képek Korondról

Forrás: Saját fotó

Az itt élő becsületes, dolgozó székely emberek tették híressé. A településen élő emberek ügyességüket, találékonyságukat dicsérő mondás is van a Korondon élők körében, amely így szól **„Amikor az amerikaiak a holdra szálltak, a korondiak már jöttek szembe velük”**. A település egy állandó kirakodóvásár központja, ahol a fazekasságra alapozzák a kereskedelmet, az idegenforgalmat, a megmaradást, a kultúrát, majd ebből hajt virágot újra és újra a cserepeken megörökített hagyományos mintavilág. Nyáron inkább hasonlít egy felbolydult méhkaszhoz. A településen áthaladó út mindkét oldalán, a házak előtt, állnak a fából készült sátrak, ahol az ott lakó asszonyok kínálják a portékáikat. Korondon minden nap főszezon, tele van az út széle nézelődő, kíváncsiskodó és vásárló turistákkal. (INTERNET17)

Ha Székelyföldet mutatom be, nem tehetek kivételt saját településem bemutatásáról sem. **Fenyéd** a szülőfalum és az település, ahol jelenleg is élek.

3.7.1. Fenyéd bemutatása

Fenyéd egy kis település Erdély szívében. Nincs számottevő történelmi jelentősége, kimagasló szintű személyiségek, híres emberek nem születtek itt, tudomásom szerint nem nagyon tesznek említést e kis falucskáról, de mégis megemlíti Orbán Balázs A Székelyföld leírásában, Udvarhelyről Zetelaka irányába haladva szemügyre veszi ezt a csodálatos tájat, és annak szépségéről elismerően beszél. *„A Reș keleti bütüje és a Lipocș orma alatt szépen fekvő Fenyéd-nél az eddig kelet irányú Küküllő völgy északra kanyarodik, a folyam függőlegesen lemetszett hegyek között törtet le a zetelaki szép völgyből, melynek háttérében Gyergyó határ havasai kékellemek. A táj csakhamar havasias jelleget ölt, a Küküllő virgonczan nyargaló, fűrészeket működtető havasi patakká változik, a hegyeken nyíressel kevert fenyves erdők sötétlenek. Félóra alatt Küküllő Keményfalvát* hátra hagyva a messze elnyúló, 3000 lakosnál többet számláló Zetelakát* éri az utas.”* (ORBÁN, 1982)

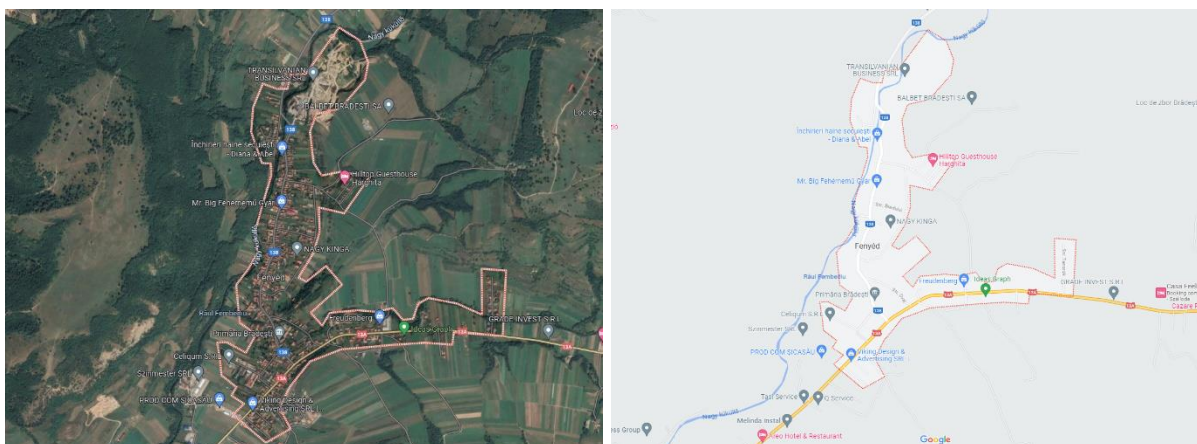
Orbán Balázs „A SZÉKELYFÖLD LEÍRÁSA” című művében nagyon szépen beszél a fenyédi tájról, élethűen körülírja a csodálatos vidéket. Az olvasó nem kell különleges képességgel rendelkezzen ahhoz, hogy el tudja képzelni a táj szépséget, a Küküllő völgy vonzását, a havasi patakok és az azt körülölelő erdők gyönyörűségét, a Gyergyói havasok látványát, a vonzó vidéket. Ez a vonzás adta meg nekem is a vágyat, hogy itt éljek e csodálatos szép tájon, itt alapozzam meg életem, itt próbáljam megóvni minden áron a vidék szépségét és adottságát.

4. ábra: Fenyéd

Forrás: Saját fotó

Fenyéd említése először, 1334-ben szerepel a pápai tizedjegyzékben latinul „de Luce” néven, ami fenyőt jelent, ezért elég régi településnek számít. Fenyéd község Székelyudvarhelytől Csíkszereda irányába öt kilométer távolságra, a Nagy-Küküllő és a Fenyéd-patak összefolyásánál fekszik. A település körvonala a folyó és a patak vonalát követi. Egy székelyföldi kis település a Hargita hegység lábánál, közép-romániai régióban, az Erdélyi medence délkeleti részén, Hargita megyében. Tengerszint felett átlagosan 485 méter magasan, a hegyvidéki fenyőerdők és az alacsonyabb fekvésű területeket kedvelő bükkösök között egy völgykatlanban helyezkedik el. A falu északi része, a faluban Felszegnek is nevezett rész, a zetelaki víztározó irányába nyúlik követve a Nagy-Küküllő kanyarulatait. Az Alszegnek nevezett rész pedig a Fenyéd-patak mentét követi, a 13A országút vezet át rajta, Székelyudvarhely központjától alig öt kilométer, Csíkszeredától 46 kilométer a távolság. Fenyéd területe 16,79 km². Négy településsel és azok külterületeivel határos, délről és délkeletről Székelyudvarhely, nyugatról Székelyszentkirállyal határos, északon pedig Küküllőkeményfalva, keleten Máréfalva a szomszéd települések. Mára már annyira kinőtte magát, hogy úgy Székelyudvarhely, mint Máréfalva összeér Fenyéd határával.

ábra 5: Fenyéd térkép

Forrás: (INTERNET19)

Hajdan Udvarhely vármegyéhez, Udvarhely járásához tartozott. Fenyéd nevet a fenyő szóból eredendőnek tartják. Korábban a Fenyőd név volt használatos ebből alakult ki a későbbi Fenyéd névváltozat. A néphagyomány szerint, a régi ősi falu nem a mai falu helyén terült el, hanem a keleti hegyen az úgynevezett Csere tetőn állott, a mai Fenyéd helyén pedig vízfenék volt. A Cserében, ahogyan ma is emlegetik a helybéliek, vagyis a Csere tetőn valamikor, néhány évszázaddal ezelőtt a területet még megművelték, vannak nyomok, amelyek még napjainkban is erre utalnak. Nem messze az említett helytől fenyves erdő terül el, amely még napjainkban is létezik, a falu nevének

eredetét is ezzel magyarázzák. Az ott lakók egy kolerajárvány után települtek le a folyóvíz mellé a Csereoldal védelmébe. Az első írásos megemlítés 1532-ből származik. 1532. június 25, Fenyéd keltezésű az a szerződés, amikor a szomszéd faluk birtokosai, pontosabban egy Bethlenfalvi és egy Kadicsfalvi birtokos kötött egyezséget az Udvarhelyszék bírái előtt. Korabeli okiratokban többféle leírt változatokkal is találkozunk: Fenijed (1532), Feniód (1567), Fenied (1590), Fenieöd (1602), Fenijed (1627), az „Erdély (1769 - 1773) Első katonai felmérés” térképeken Fennyéd –ként szerepel, míg az 1869 térképeken már Fenyéd név van feltüntetve. (INTERNET18)

6. ábra: Fenyéd térkép katonai felmérés

Forrás: (INTERNET 2)

A román adminisztrációs névadás is a brad szót használja fordítás alapjául, ami fenyőt jelent, tulajdonképpen a magyar név szó szerinti fordítása. Jakab Elek azon falvak közé sorolja, amelyek hun eredetre utalnak: „*Vadad, Havad, Eked, Kecset, Etéd, Fenyéd, Farcád, Kányád, Lókod, Zsákod, Küsmöd, Böződ, Korond párthus helynévraggal képzett hunn-székely falunerek, azon időkből, midőn hunn őseink Kr. u., a III.-IV. Században Persia szomszédságában az Ural-Altáj erdős vidékeken együtt laktak*” (JAKAB & SZÁDECKY, 1901)

3.7.2. Fenyéd turizmusának bemutatása

Fenyéd nem híres a turizmusáról, de azért akad némi látnivaló meg látványosság, amit megcsodálhat a településre látogató turista. Fenyéd fő látványosságának számít a faluban elhelyezkedő tucatnyi faragott székelykapu, melyek közül van régi és újabb készítésű, kötött vésett és galambdúcos. Nem ritka a 100 évnél idősebb székelykapu sem. Több száz évre visszamenőleg volt kapufaragó mester a faluban, talán ennek köszönhető, hogy a fenyédi kapukat hagyományos székely motívumok díszítik. Állítólag még hun őseink hozták Ázsiából magukkal ezt a hagyományt, legalábbis a motívumokat.

7. ábra: Fenyédi székely kapuk

Forrás: [saját fotó](#)

Turisták sokasága fordul meg a faluban, megállnak fotókat készíteni a híres székely kapukról.

Még látnivalónak számít barokk stílusú katolikus temploma, a falu egyik híressége, 1763-ban épült egy régi templom helyére. „A templom, toronyból, hajóból és szentélyből áll. A barokk sisakú torony bejáratát csúcsíves kőkapuzat keretezi. A lábazati részen az 1926-os évszám olvasható. A hajó síkmennyezetű, a torony felőli végén fakarzattal és orgonával. A karzatra kétoldalt két kis csúcsíves ablak nyílik. A hajó északi oldalához oldalkápolna csatlakozik. A szentélyrészt 1926-ban átalakították, a régi szentély a mai diadalívig terjedt. Ehhez kapcsolták a jelenlegi szentélyt, északi oldalán sekrestyével. A sekrestyeajtó szemöldökgyámos, kőkeretes, profilja él szedettes. A középkori templom berendezéséből két kőfaragvány maradt meg: az emberfejes szenteltvíztartó (jelenleg a székelyudvarhelyi múzeumban van), amely a karzattfelfjáró ajtó mellett volt a falba építve, a másik, egy kegyhely formájú kő keresztelőmedence az oldalkápolnában áll. Ez kegyhely formájú, szára, nádusza, talpa nyolcszögű, medencéje 16 szögű. A templom oltára klasszicista stílusú, mellette egy, a régi templomból származó, fából faragott nagy körmeneti feszület áll. Az oldalkápolnában egy Mária-oltár található. Nyolc mászás harangja Tüiringiából való. A régi templom fundamentumát (a csonka templom dűlőben, a Kőláb helyen a falu északi határában) Szabó Mózes fenyédi lakos ásta ki az 1902-es birtoktagosításkor. Sok

emberi csontvázra találtak. A meglévő latin nyelvű iratokat Zetelakára szállították a szerzetesek. A kikerült gótikus kőfaragványok a 15. századból valók.” (VOFKORI, 2004)

A falu körüli csendes dombvidéki táj, a gazdag állatvilág, a horgászati lehetőség, kirándulásra, gyalogtúrákra csábítja az ide látogatókat, a dombok szépsége, a tiszta levegő elvarázsolja a pihenni vágyókat. A havasok lábánál elhelyezkedő Fenyéd, átmeneti szakaszon van a hegyvidéki fenyőerdők és az alacsonyabb fekvésű területeket kedvelő bükkösök között. Az erdők lombkoronái természetes levegőt biztosítanak az itt élők számára. A közelben lévő Csere tető magas dombjai a repülősportokat kedvelőknek, a siklóernyősöknek nyújt szórakozási lehetőséget. Kedvelt felszállóhely a légisport kedvelőinek, könnyen megközelíthető, elég járható földút visz fel a gerincre. A fenyédi láznak is emlegetett helyen rendezik meg a most már hagyományossá vált székelyudvarhelyi repülő napokat. Az ide látogatóknak van lehetőségük kipróbálni a siklóernyőzést, ugyanis profi sportolókkal tandemrepülésben kipróbálhatják a siklóernyőzés nyújtotta élményeket. A szervezők ilyenkor „pityókatokánnyal” lépik meg a résztvevőket, amelyből általában nem marad a bográcsban. A jó levegőn a krumplinak is jobb az íze.

8. ábra: Siklóernyősök a fenyédi lázon

Forrás: (INTERNET 9)

3.7.3. Fenyéd település demográfiai adatai

Fenyéd lakossága nagy többségben magyar nemzetiségű, magyar ajkú székelyek. Az 1992-es statisztikai adatok szerint a falu lakossága 909 fő volt, ebből 8 vallotta magát román nemzetiségűnek. A 2011-es népszámlálás alapján 1207-re nőtt a lakosság száma, amiből 933 személy vallotta magát magyar nemzetiségűnek. Azok a személyek, akik székelynek, vagy roma nemzetiségűnek vallották magukat, azt a statisztikai adatokban „más” nemzetiségűek közé sorolták, ebből adódik a 247 más nemzetiségű lakos.

4. táblázat: A népesség számának változása Fenyéd településen. 1992-2011 között (db)

Népesség (Fő)	1992	2011
Fenyéd	909	1 180

Forrás: Saját szerkesztés (INTERNET 5) alapján

Amint a fenti adatokból kitűnik, az utóbbi években jelentősen megnövekedett a lakosság száma, egyre többen telepednek vissza a városról falura, de nem csak visszatelepülnek, hanem azok a fiatalok, akik mindig is a városon laktak, most családi házakat építenek, nagyon népszerű lett Fenyéd mint település. A 2021-es népszámlálás ideiglenes adatai szerint Fenyéd község lakossága 10,81 % nőtt a 2011-es évhez képest. (Fenyéd község magába foglal 2 települést: Fenyéd és Küküllőkeményfalva) (INTERNET14) A város közelsége, a tiszta levegő, a szép táj, a csendesebb élet, olcsóbb telkek és házak, a jobb építkezési beruházás sok városi lakost csábított kiköltözésre.

3.7.4. Fenyéd település gazdasága

Fenyéd lakosságának életében a mezőgazdaság és az állattenyésztés mindig elég fontos szerepet játszott. A mezőgazdaságon belül az egyik fő ágazat a hagymatermesztés volt, az egész székelyföldi piacokon nagyon keresett volt a fenyédi lila hagyma. Székelyudvarhely, Csíkszereda, Segesvár piacain, főleg fő piaci napokon mindig jelen volt a fenyédi hagyma. Az ezredforduló után a multinacionális kereskedelmi cégeknek köszönhetően, a hagymatermelés nagyon lecsökkent, de még mindig van néhány helyi kistermelő, aki, ha nem is az egész székelyföldi piacon, de Székelyudvarhelyen jelen van a Fenyéden termelt áruval. A mai mezőgazdaságot többnyire az állattartás képviseli, de azért még ma is, a lakosság nagyobb része, kis mennyiségben, nem kereskedelmi célból, megtermeli a maga burgonya és hagyma szükségletét. Az állattartás fejlődő tendenciát mutat, egyre több vállalkozó, próbál megélni állattartásból. A szarvasmarha, és a juhtartásban látják a lehetőséget, több száz állatállománnyal rendelkező gazda van, ez többek között az uniós támogatásoknak köszönhető. A gazdák létrehozták a „FENYÉDI ÁLLATTARTÓ GAZDÁK EGYESÜLETÉT” mely segítségével jobban ki tudják használni a pályázati lehetőségeket és a támogatások bürokratikus ügyintézését egyszerűsíti. Az ipar is fontos volt a falu életében, a város közelsége több iparágnak nagyon kedvezett. A XVIII. század első fele óta fellelhető itt az ipar, az akkori legjelentősebb és legelérhetőbb energiahordozó a folyó víz volt, amiből Fenyéd igencsak bővelkedik. A havasokból lejáró utak összefutása indokolta, hogy itt épüljön fel a környék legnagyobb malma, számos fűrészüzem, asztalosműhely. A Nagy-Küküllő

több ezeréves kavicssterasza, kavicsbánya nyitására adott lehetőséget. Ma is ezek képezik a helybéli ipar alapját kiegészülve az új igényeket kielégítő iparágakkal, működik kavicsbánya, malom, lambéria gyár, számos asztalosműhely, készruhágyár. A második világháború után az én családomban is volt kisiparos, az én nagytatám, kötélgyártó, kötélverő mesterember volt. A kereskedőktől megvásárolt kenderből kötelet készített, amelyet a helyi és környéki vásárokon, a városok piacán értékesített a család. A legtöbb, az állattartásban szükséges kötélt volt, de rendelésre hajóköteleket és az építkezésekben szükséges kötelet is gyártott. A halála után a család nem folytatta a vállalkozást.

A jelenlegi legtöbb vállalkozás munkaerő szükségletét is nagy részben fenyédi lakosok töltik be, ezért alacsony a munkanélküliségi ráta a faluban. A város közelsége miatt az üzlethálózat nem nagyon fejlett, de azért van 2 kisüzlet, virágüzlet és még barkácsbolt is, ahol tudnak a helybéliek vásárolni. A nagy többség ellenben a városi multinacionális cégek szupermarketjeit részesíti előnyben, ott vásárolja meg a napi szükségleteket. Ez nem nagyon kedvez a falusi kis üzleteknek, de a mutatók, azt mutatják, hogy mégis van annyi eladásuk, amelyből fenn tudják tartani magukat, megadva a megélhetési feltételeket a tulajdonosoknak. Legújabb kutatásaim eredményein én is meglepődtem, hiszen Fenyéd községben (2 település, Fenyéd és Küküllőkeményfalva) 139¹ kis és közepesvállalkozás van bejegyezve. (INTERNET15) Fenyéd község lakossága jelenleg 2122 személy. (INTERNET14) Ez azt jelenti, hogy jelenleg 15,27 lakosra jut egy vállalkozás a két településen.

3.7.5. Fenyéd település elemzése

Fenyéd településnek vannak erősségei, de vannak gyengeségei is. **Erősségeként** felsorolnám a következőket:

- nagyon kedvező elhelyezkedés, jó levegő, gyönyörű táj, fejlődő, növekvő település
- munkahelyek bő választéka azoknak, akik a faluban szeretnének dolgozni
- állattartásra kiváló lehetőségek a falu körül lévő mezőkön, legelőkön
- a település mindössze 5 km távolságra van Székelyudvarhely központjától
- infrastruktúra jónak mondható fejlettsége, ivóvízellátás, kanalizálás, utak állapota
- fejlett egészségügyi ellátás, gyógyszerár, fogászat, általános iskola a településen
- alacsony bűnözési ráta (5. táblázat)

¹ Forrás: <https://www.listaфирme.ro/harghita/bradesti/o3.htm>

5. táblázat: Bűnözési ráta 2021 év (100000 lakos)

Bűnözési ráta (100000 lakos)	Országos	Hargita megye	Fenyéd
2021 év	1835	1235	0

Forrás: [Saját szerkesztés](#) (INTERNET 1) alapján

Gyengeségként megemlíteném a következő javításra szoruló tényezőket:

- gyengén kiaknázott turisztikai lehetőségek
- a helyben előállított termékek piacának hiánya, annak értékesítési lehetőségei, az állattartásban nevelt állatok piacának hiánya és annak értékesítése
- a fiatalságot kulturális programokra buzdító tevékenységek hiánya
- szórakozóhelyek hiánya a faluban

Fenyéd településen rengeteg fejlesztésre van **lehetőség**. Többek között a turizmus fejlesztésére lenne nagy szükség, beleértve a faluturizmus fejlesztését, utazások szervezését, továbbá olyan központok létesítését, ahol a lovaglásra, állatok szokásainak megfigyelésére, azok tenyésztésének elsajátítására volna lehetőség a fiatalok számára. A falu természeti adottságainak sokkal jobb kihasználása, a siklóernyőzés céljából, a hegygerinc megközelítésének feltétele és annak fejlesztése, javítása, a siklóernyősök szolgáltatás igénybevételének kihasználása. Sport és szórakozóhelyek kiépítése a fiatalok számára.

A településre leselkedő veszélyekről is szeretnék ejteni pár szót. Az utóbbi időben nagyon elszaporodtak a vadak a települést körülvevő erdőkben. **Veszélynek** látom az elszaporodó vadak elleni védekezés hiányát. Egyre nagyobb gondot okoz úgy az állattartó gazdák körében, mint a turisztika mezején, az elszaporodott vadállomány, a nagyvadak túlnépesedése főleg a barnamedve és a vaddisznó jelenléte a falu körüli határokon. Sürgős intézkedésekre lenne szükség ezen a téren. Ezt bizonyítja a faluban és a környéken kifüggesztett kislakát, amely felhívja a figyelmet a teendőkre, ha nagyvaddal találkozónánk a falu utcáin vagy saját portánkon.

9. ábra: Felhívás a vadak jelenlétére a településen

Forrás: [saját fotó](#)

4. Vizsgálati eredmények és értékelésük

4.1. Szekunder adatok mintájának elemzése

Az elmúlt években a kialakult járványhelyzet elsősorban a vendéglátó egységeket és a turizmust érintette leginkább, amelyek csökkentett kapacitással vagy egyáltalán nem működtek. Ez az állapot nem csak Székelyföldre, hanem az egész világra kiterjedt. A világjárvány kezdetén az Országos Statisztikai Intézet számos ad hoc statisztikai felmérést végzett, hogy számszerűsítsék az egészségügyi válság gazdasági tevékenységre és a külkereskedelem volumenére gyakorolt hatását, amelynek eredményei valóban érdekelték a döntéshozókat, a médiát és a felhasználókat. Az Országos Statisztikai Intézet gyorsbecsléseket készített a járvány gazdaságra és társadalomra gyakorolt hatásának mérésére, kiegészítve azokat az innovatív gyakorlatok gyűjteményével, amelyeket az Európai Unió országai vezettek be a kulcsfontosságú kihívások kezelésére, beleértve az új adatforrásokat is. Statisztikai (szekunder) adatokat felhasználva megvizsgálom a turizmus és vendéglátás helyzetét a térségben figyelembe véve az utóbbi években kialakult járványhelyzetet, kapcsolatokat és összefüggéseket keresek a jelenlegi helyzetre tekintve. Az általam kiválasztott NUTS 2 térség a Romániai Közép-Erdély vagyis Központi-régió, annak NUTS 3 alrégióját fogom vizsgálni. A központi régiónak 6 kistérsége van, Fehér megye, Brassó megye, Kovászna megye, Hargita megye, Szeben megye és Maros megye. Leszűkítem a vizsgált alrégiókat egyetlen régióra, Hargita megyére, hiszen ez a hozzám leginkább közel álló megye. Korábban már írtam ennek a régióknak turisztikai vonzásairól, a táj szépségeiről, de nézünk egy pár demográfiai adatot Hargita megyéről. Hargita megyében 2 megyei jogú város, 7 város és 47 község van. Ezekben 236 falu található. A megye székhelye Csíkszereda. Erdély keleti részén helyezkedik el, területi nagysága 6639 km². A 2011-es évi népszámlálás szerint a megye összlakossága 310 867 fő volt, 10 évvel később, vagyis 2022-ben végzett népszámlálás adatai szerint Hargita megye összlakossága 291 625 személyre csökkent. Románia szinten Hargita megyében élnek legmagasabb arányban magyarok. Ez az arány a 2011-es statisztikai adatok szerint (Institutul National de Statistica, 2022) 82,9 % magyar, 12,6 % román, 1,7 % roma és 2,8 % más nemzetiségből tevődik össze.

6. táblázat: A népesség változása Romániában és Hargita megyében. 2011-2022 között (db)

Népesség (Fő)	2011	2022
Románia	20 199 059	19 042 455
Hargita megye	310 867	291 625

Forrás: Saját szerkesztés (INTERNET 1) alapján

Az 6. táblázatban szemléltetem azokat a gazdasági mutatókat, amelyek hozzájárultak a megye fejlődéséhez. Hargita megye 2011-es szinten mintegy hatmilliárd lejjel (7. táblázat) járult hozzá Románia bruttó hazai termékéhez, a megye lakosának átlagos nettó fizetése 1100 lej körül volt. 2019-re kedvezően alakultak a dolgok, így a foglalkoztatottak (aktív népesség) száma meghaladta a hetvenezer főt. Egy hargitai lakos nettó átlagkeresete megduplázódott 2011-hez képest, és csaknem 2400 lejes értéket ért el. A munkanélküliségi ráta pedig jelentősen, a 2011-es érték felére csökkent. 2019-ben Hargita megye több mint 12 milliárd lejjel járult hozzá Románia bruttó hazai termékéhez. (INTERNET 3)

7. táblázat: Gazdasági mutatók Hargita megyére nézve 2011-2019 között

Gazdasági mutatók	GDP (Milliárd Lei)	Nettó átlagkereset (Lei)	Munkanélküliségi ráta (%)
2011	6	1100	6,5
2019	12	2400	3,8

Forrás: [Saját szerkesztés](#) (INTERNET 1) alapján

8. táblázat: Turisztikai vendéglátó egységek száma szálláshely funkcióval (db)

Vendéglátó egység (db)	2019	2020	2021
Hargita megye	420	408	401

Forrás: [Saját szerkesztés](#) (INTERNET 1) alapján

Ha a fenti táblázatot (8. táblázat) megnézzük, amely a vendéglátó egységek számát szemlélteti Hargita megyében a statisztikai adatok azt igazolják, hogy bezárt néhány vendéglátó egység. Nem ismerjük a bezárások pontos okát, de a 2020-ban bekövetkezett világszintű járvány bizonyosan hozzájárult ezek bezárásához. Ha a százalékos arányt vesszük figyelembe, az 4,3 %-os csökkenést jelent. A 9. táblázatban szemléltetem a meglévő összes turisztikai egység szálláshely kapacitását a megye fogadó turisztikai szerkezeteibe, beleértve minden olyan szálláshelyet, amelyben ebben az időszakban vendégeket fogadtak.

9. táblázat: Turisztikai vendéglátó egységek szálláshely-kapacitás funkcióval (db)

Szálláshely (db)	2019	2020	2021
Hargita megye	9252	9099	9180

Forrás: [Saját szerkesztés](#) (INTERNET 1) alapján

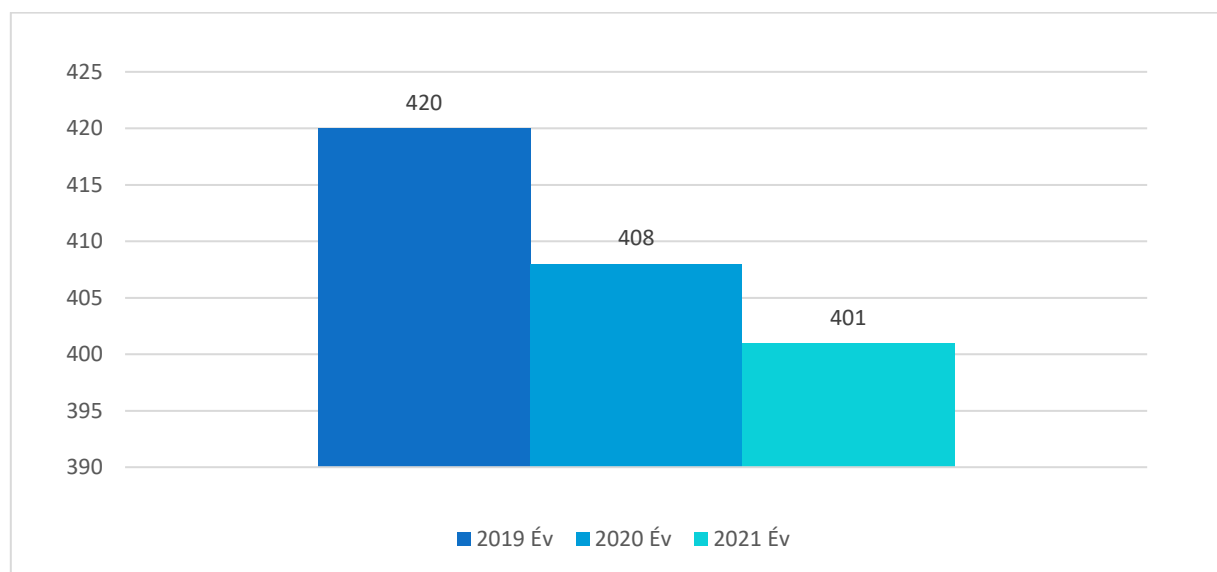
Figyelembe véve a fogadókohelyek számát a járvány első időszakában volt egy 1,65 %-os csökkenés, de ez a mutató a 2021-es évre majdnem visszaugrott a járvány előtti időszakra. Itt a csökkenés a 2019-es évhez képest csak 0,78 %.

A 2020-as évben, felénél is kevesebb turista érkezett Hargita megyébe, mint a 2019-es évben. Ha százalékos arányban nézzük, akkor egy 56,66 % visszaesést tapasztalhatunk. A külföldről érkezett turisták száma még rosszabb mutató, hiszen itt egy 90,57 %-os csökkenésről beszélhetünk. A 2021-es évben volt némi növekedés az előző évhez képest, de közel se érte el a 2019-es évi mutatókat.

10. táblázat: A turisták érkezése a Hargita megyei szálláshelyekre (személy)

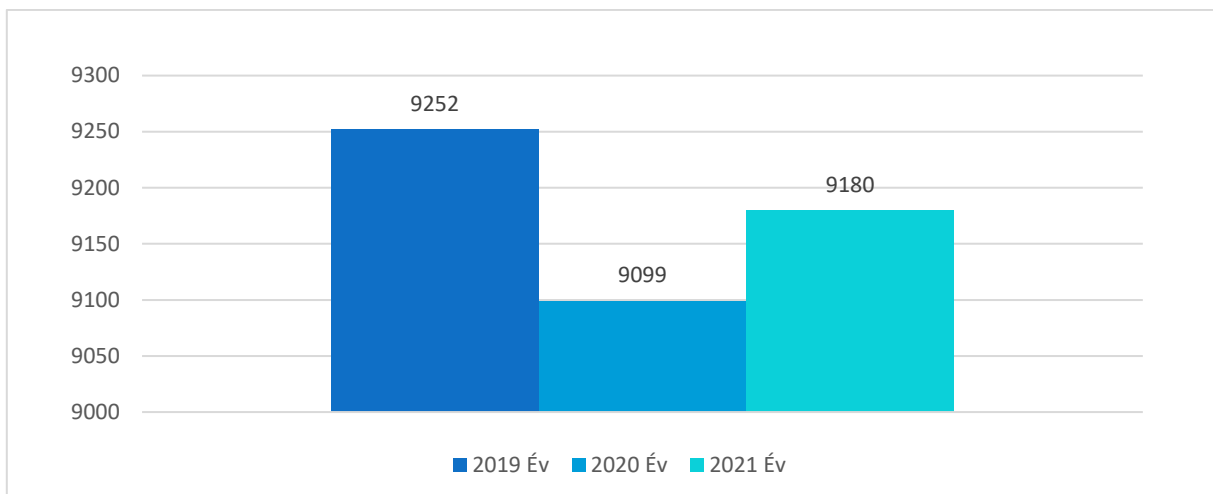
Érkező turisták (személy)	2019	2020	2021
Összes turista	237 386	102 890	154 531
Romániai	183 837	97 842	141 987
Külföldi	53 549	5 048	12 544

Forrás: Saját szerkesztés (INTERNET 1) alapján

10. ábra: Turisztikai vendéglátó egységek számának változása (2019-2021)

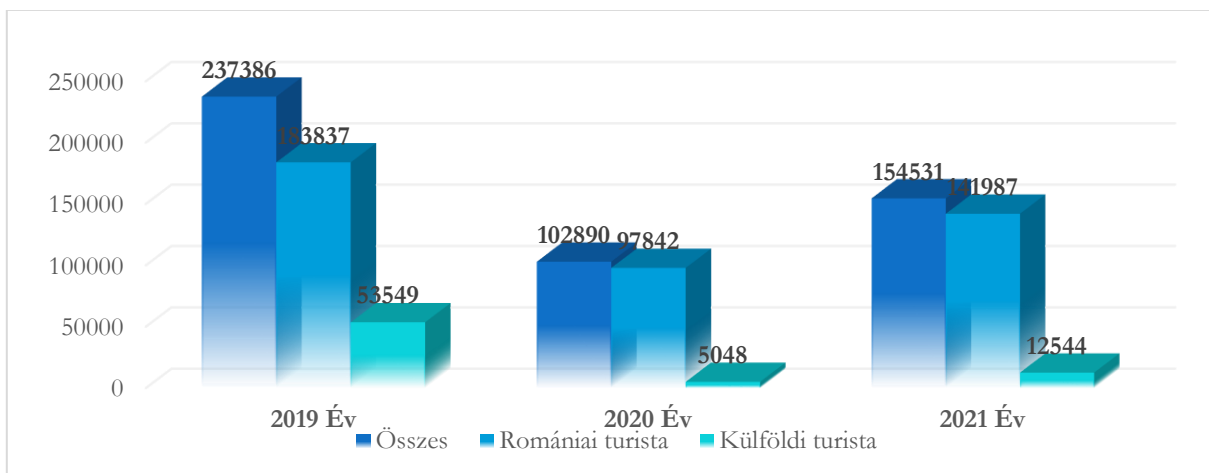
Forrás: a statisztikai adatok alapján és azok megfelelő rendszerezésével, feldolgozásával saját szerkesztésű ábra.

11. ábra: Turisztikai szálláshelyek számának változása (2019-2021)

Forrás: a statisztikai adatok alapján és azok megfelelő rendszerezésével, feldolgozásával saját szerkesztésű ábra.

A statisztikai oldalról gyűjtött kutatási eredményeket az alábbi ábrán (12. ábra) szemléltetem:

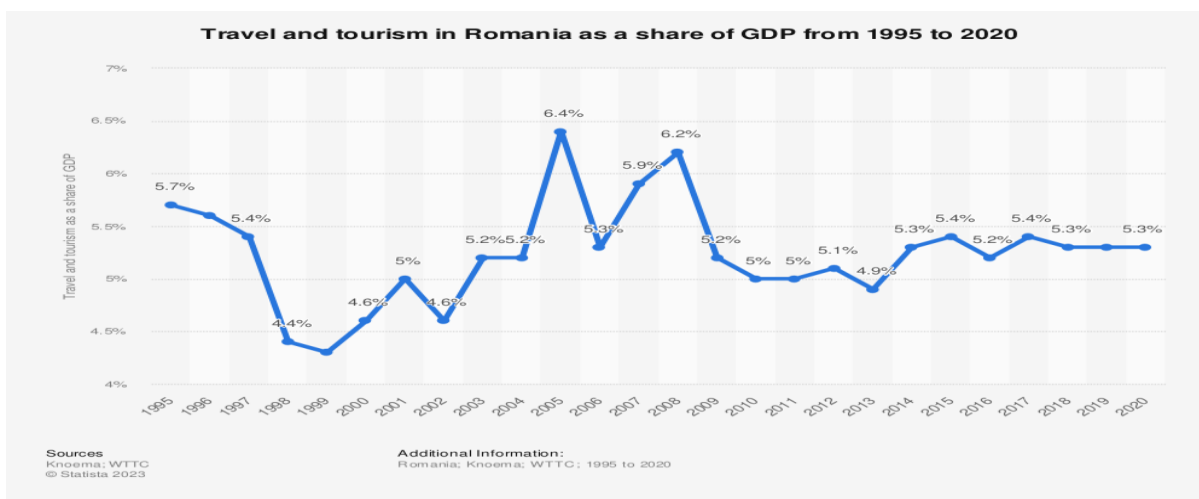
12. ábra: Turisták érkezése a szálláshelyekre Hargita megye területén (2019-2021)

Forrás: a statisztikai adatok alapján és azok megfelelő rendszerezésével, feldolgozásával saját szerkesztésű ábra.

A fent elemzett értékekből (12. ábra) nagyon jól látszik, hogy a turistaforgalom drasztikusan csökkent a járvány miatt az utóbbi két évben, ugyan volt némi visszaesés a szálláshelyek és a szálláshelyek kapacitása terén is, de a turistaforgalom azt igazolja, hogy nem a szálláshelyek hiánya okozta a visszaesést, hanem a járvány és a járványtól való félelem és az azzal járó szigorítások. A turisták többsége nem utazott külföldre, de az országon belül is csak nagyon kevesen merték megkockáztatni a kirándulást. A járvány beköszöntésekor egyes országokban teljes lezárás volt a 2020-as év elején, amely Romániában is érvényben volt. A nyár beálltával ugyan enyhültek a

szigorítások, de a turisták többsége nem mert kockáztatni. Mindemellett nagy problémát jelentett a vendéglátóiparban bekövetkezett szigorítások, volt olyan időszak a járvány alatt, hogy a vendéglátó egységek teljesen be voltak zárva. Ez a tiltás is hozzájárult a turistaforgalom csökkenéséhez. Saját tapasztalatból tudom, hogy mivel járt ez a szigorítás, 2021 augusztusában családommal egy kis romániai körútra indultunk. Meglátogattuk a Kazán szorost a Duna parton. Sajnos volt olyan hely, ahol nem találtunk nyitva éttermet, mind be volt zárva, viszont ahol nyitva volt, ott órákat kellett várni amíg sorra kerültünk az asztalfoglalással. A szálláshelyen reggelivel foglaltunk szállást, de az is csak úgy volt lehetséges, hogy catering szolgáltatással a recepciótól felvettük a reggelit és a szobában fogyasztottuk el. Megjegyzem, nem volt nagyon kellemes az ágyon reggelizni papírdobozból. Ezek a dolgok is nagyban hozzájárultak, hogy a járvány alatt a pihenni vágyó turista kétszer is meggondolja az utazási szándékát.

Összegezve a fenti vizsgálatokat, amelyben a statisztikai hivatal által szolgáltatott szekunder adatokat használtam, arra a kérdésemre, hogy „**A 2020-ban bekövetkezett világszintű járvány milyen hatással volt a térség turizmusára nézve?**” bemutattam, hogy a járvány nagyban befolyásolta a turizmus hanyatlását a megyében. A Hargita megyébe látogató turisták száma 56,66 %-kal csökkent az előző évhez képest (12. ábra), ez a visszaesés biztosan nagy jövedelemkiesést okozott azon vállalkozások számára, amelyek a vendéglátásból és a turizmusból élnek. Sajnos ez a visszaesés nem csak Hargita megyére volt jellemző, hanem az egész világra kiterjedt. Ami még rosszabb, hogy ez a hanyatlás nem járt le egy év alatt, hanem tovább folytatódott a 2021-es évben is.

13. ábra: Turizmus hozzájárulása a GDP-hez Romániában (1995-2020) között

Forrás: (INTERNET11)

2019-ben és 2020-ban a turizmus az ország bruttó hazai termékéhez (GDP) 5.3 %-kal járult hozzá (13. ábra), de ha figyelembe vesszük, hogy a turizmus a világ egyik piacvezető ágazata, és az energia és autóipar után a harmadik legnagyobb gazdasági tényezőként tartják nyilván, akkor egy 56,66 %-os visszaesés, amely csak a turizmusból származott, mindenképp rosszul érintette a gazdaságot. Mindemellett van a multiplikátor hatás, hiszen a turizmus sok más ágazattal áll kapcsolatban, amelyek a turizmus számára termelnek, szolgáltatnak.

Célom volt megvizsgálni, hogy mennyiben járul hozzá a turizmus-vendéglátás a térség gazdasági fejlődéséhez. Nagyon sokat elmélkedtem azon, hogyan is tudnám ezeket a célokat elemezni. Végül arra a következtetésre jutottam, hogy kutatásomat az egyetemi évek alatt, a regionális elemzésekből tanultakra építem fel, **“Pontszám - módszer”** segítségével komplex területi elemzést fogok végezni, infrastrukturális indikátorokat, termelési és jövedelemindikátorokat, oktatás és szociális intézményekkel való ellátottság indikátorokat, fogok felhasználni. Ezeket az adatokat a Romániai Statisztikai hivatal által közzétett adatbázisból fogom feldolgozni.

A pontszám-módszer levezetése előtt meg szeretnék bizonyosodni a térség turizmus és vendéglátás területén bekövetkezett változásokról. Elsősorban megnézem a turizmus és vendéglátás terén bekövetkezett fejlődést, egy 6 éves időintervallumot veszek figyelembe, táblázatokba foglalom és ábrázolni fogom ezen a területen bekövetkezett változásokat.

11. táblázat: A foglalkoztatottak átlagos száma a szállodai és vendéglátó egységekben (személy)

Vendéglátó egységekben foglalkoztatottak száma (személy)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kovászna	1991	2160	2587	2654	2391	2552
Hargita	2216	2851	3045	2914	2715	2703
Maros	3854	4303	4571	4520	4238	4183

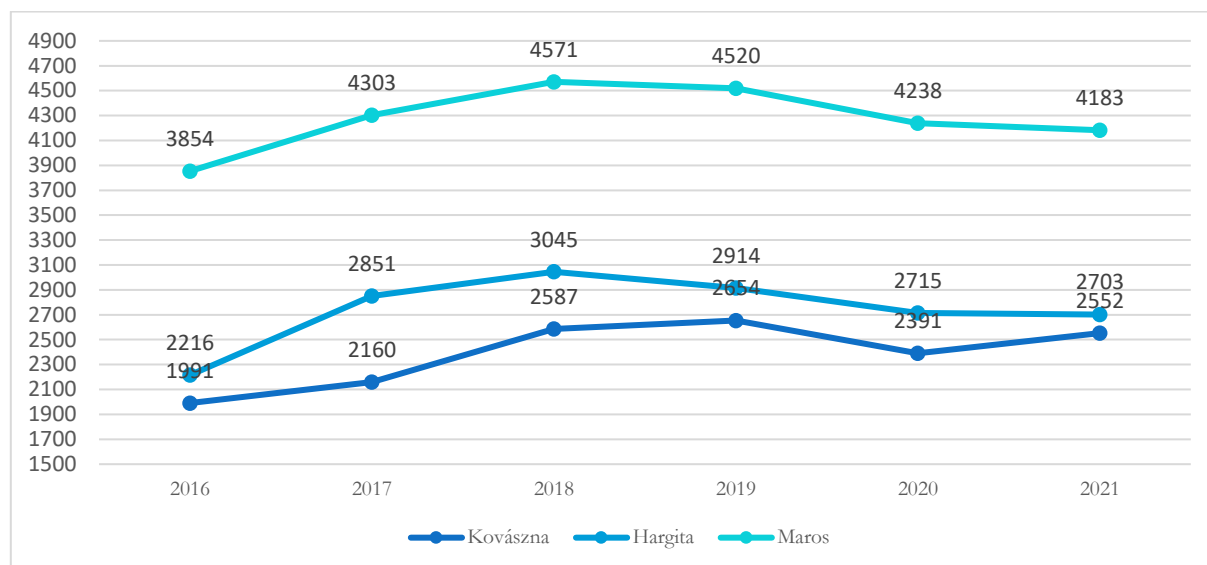
Forrás: [Saját szerkesztés](#) (INTERNET 1) alapján

A 11. táblázat szemlélteti, hogy mindhárom alrégióban a turizmusban és vendéglátásban az éves átlagos foglalkoztatottak száma minden évben nőtt, legnagyobb arányban Kovászna megyében (28%) legkisebb arányban Maros megyében (8%), átlagosan 18 %-os növekedés figyelhető meg a 6 éves intervallumban.

12. táblázat: A foglalkoztatottak átlagos száma Románia szinten (ezer személy)

Foglalkoztatottak száma (ezer személy)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Románia	8735,8	8717,9	8696,4	8750,5	8736,9	7835,6

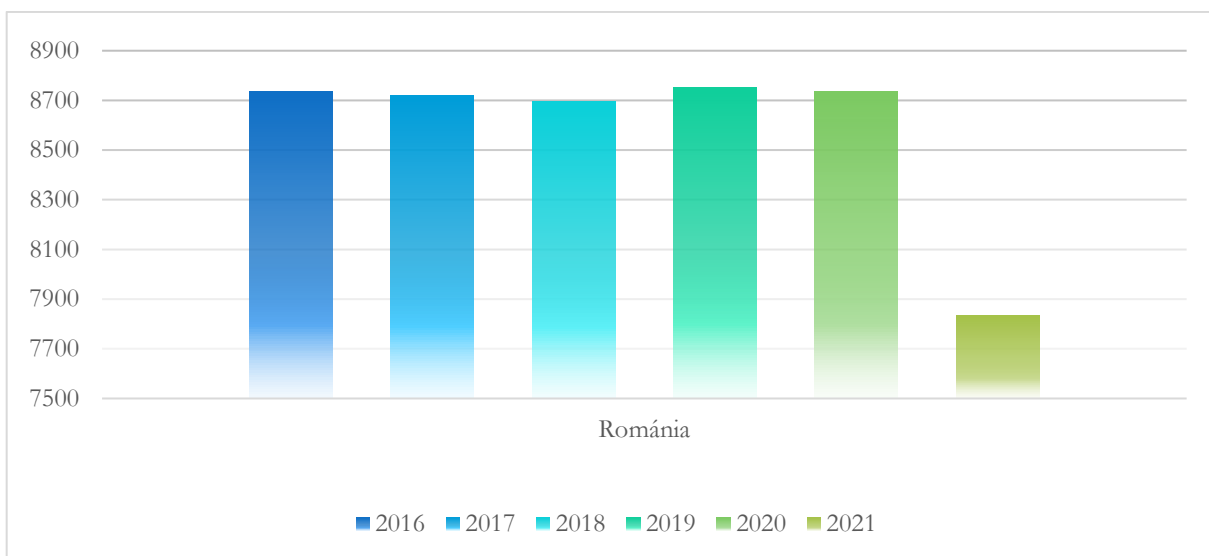
Forrás: Saját szerkesztés (INTERNET 1) alapján

14. ábra: A turizmus területén foglalkoztatottak átlagos száma szerinti változás (2016-2021)

Forrás: A statisztikai adatok alapján és azok megfelelő rendszerezésével, feldolgozásával saját szerkesztésű ábra.

A fenti grafikonon (14. ábra) szemléltettem a turizmus és vendéglátás terén foglalkoztatottak számát az általam vizsgált három NUTS 3 típusú alrégiókban. Azért ezekre az alrégiókra esett a választásom, mivel itt találhatóak azok a települések, amelyeket szeretnék vizsgálni, Szováta, Parajd, Korond, Székelyudvarhely és környéke, Tusnádfürdő, Kovászna, Háromszék jellegzetes tájaival. Amint az előző ábra (14. ábra) is mutatja, növekedés tapasztalható a turizmus és vendéglátás területén, még úgy is, hogy tisztán látszik a visszaesés abban a két évben amikor a járványügyi intézkedések megbénították a turizmust. Ezt a visszaesést már korábban vizsgáltam, a járvánnyal járó és az azzal összefüggő korlátozó intézkedések óriási visszaesést okoztak a turizmus területén.

15. ábra: A foglalkoztatottak átlagos száma Romániában (1000 személy) 2016-2021 között

Forrás: A statisztikai adatok alapján és azok megfelelő rendszerezésével, feldolgozásával saját szerkesztésű ábra.

Ha megnézzük a foglalkoztatottak átlagos számát országos szinten (15. ábra), láthatjuk, hogy az átlagos foglalkoztatottak száma szinte változatlan, nincs számottevő növekedés, sőt ami a 2021-es évet illeti, egy 10,9 %-os visszaesés tapasztalható országos szinten.

A 13. táblázatban szemléltettem az átlagos havi nettó nominális keresetet ugyancsak a turizmus és vendéglátás területén.

13. táblázat: Az átlagos havi nettó kereset a szállodai és vendéglátó egységekben (Lei)

Átlagos havi nettó kereset (Lei)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kovácsna	1303	1440	1593	1761	1776	1765
Hargita	939	1177	1303	1446	1512	1968
Maros	1157	1327	1526	1634	1680	1764

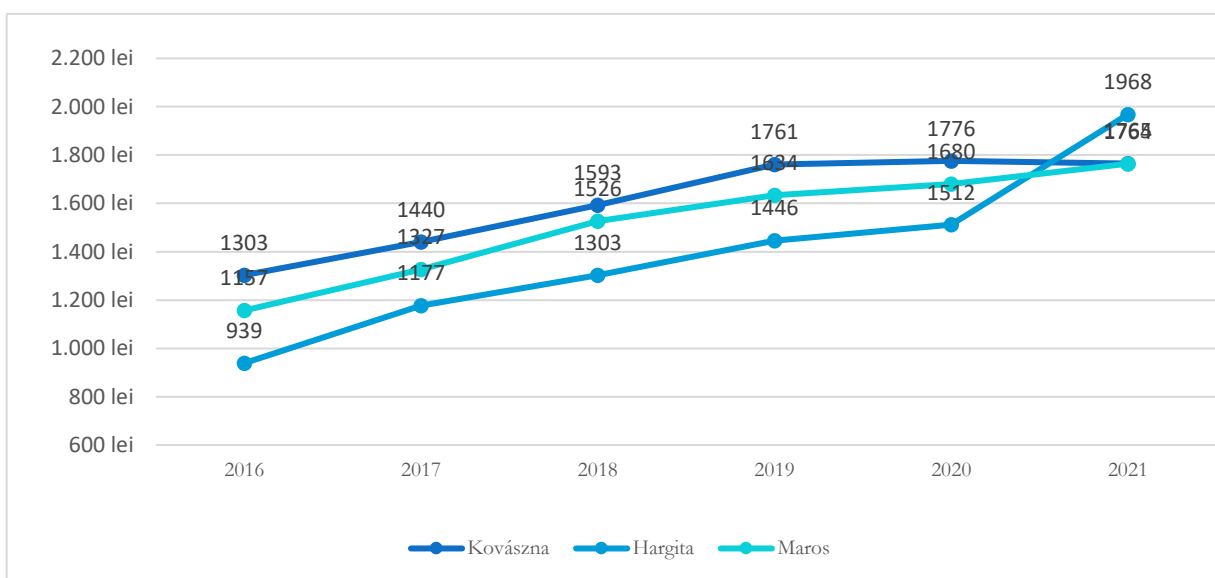
Forrás: Saját szerkesztés (INTERNET 1) alapján

14. táblázat: Az átlagos havi nettó kereset Románia szinten (Lei)

Átlagos havi nettó kereset (Lei)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Románia	2046	2338	2642	2986	3217	3416

Forrás: Saját szerkesztés (INTERNET 1) alapján

Amint a 13. táblázaton is látszik, az átlagos nettó nominális kereset folyamatosan növekedett a turizmus és vendéglátás területén, de messze nem érte el az országos átlagot. A 2021-es átlagkereset, amit a turisztikai szektor biztosított, jóval a 2016-os országos átlagkereset alatt volt. Ezekből az adatokból jól látszik, hogy nagy szükség volt a turizmusban dolgozók munkabérének kiigazítására, annak érdekében, hogy elegendő munkaerőt tudjon biztosítani a piac, a szektor számára. Legnagyobb növekedés Hargita megye vendéglátó egységeiben volt, majdnem 109 %-os, a legkisebb pedig Kovászna megyében 35 %-os, átlagosan pedig, ha a 3 megyét nézzük akkor 66 %-os növekedés észlelhető a bérek szintjén. (16. ábra)

16. ábra: Az átlagos havi nettó kereset turizmus területén szerinti változás (2016-2021)

Forrás: A statisztikai adatok alapján és azok megfelelő rendszerezésével, feldolgozásával saját szerkesztésű ábra.

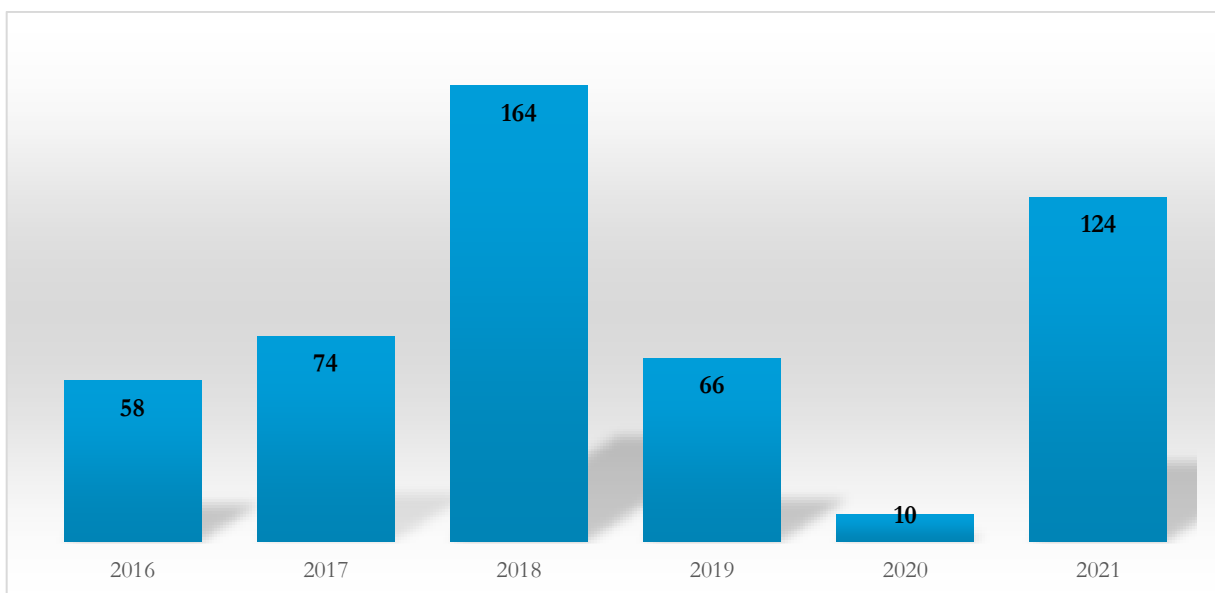
Annak érdekében, hogy megállapíthassam, hogy a vendéglátás területén növekedés történt, még megvizsgálom a szabad munkahelyek számát a vendéglátás és turisztika területen a központi régióban. Azért a központi régiót vizsgálom, mert a romániai statisztikai hivatal adatbázisában nincs felbontva ez az adat alrégiókra is. Itt is egy 6 éves intervallumot vizsgálom.

15. táblázat: Üres betölthető álláshelyek száma a turizmus területén (db)

Betölthető álláshelyek száma (db)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Központi régió	58	74	164	66	10	124

Forrás: Saját szerkesztés (INTERNET 1) alapján

A 15. táblázat bemutatja az elfoglalható üres álláshelyeket a vendéglátó egységekben az egész központi régióban. Szemléltetem ezeket a számadatokat grafikusán is. (17. ábra) Nagyon jól kivehető a kereslet növekedés ezekben a szektorokban egészen 2018-ig, majd a 2019-es évben csökken a kereslet. A járvány beálltával drasztikusan lecsökken, de nem teljesen nullára, még a járványügyi intézkedések alatt is volt kereslet a turisztika munkaadás területén. A 2021-es év újbóli növekedést hozott a keresleti oldalon.

17. ábra: Üres meghirdetett álláshelyek a vendéglátás területén szerinti változás (2016-2021)

Forrás: [A statisztikai adatok alapján és azok megfelelő rendszerezésével, feldolgozásával saját szerkesztésű ábra.](#)

A fent bemutatott szekunder adatok alapján, amely szemlélteti a turizmus területén foglalkoztatottak létszámbeli növekedését 2016-tól 2021-ig, bemutatja a vendéglátó ipar erőforrás keresleti növekedését és ismerteti a munkaerő jövedelem szintű gazdasági növekedést, megállapíthatom, hogy a turizmus és vendéglátás ágazata fejlődött az utóbbi 6 évben. Mivel a bemutatott adatok azt igazolják, hogy a turizmus és a vendéglátás területén volt fejlődés az utóbbi 6 évben, megnézem, hogy ezen gazdasági egységek fejlődése **milyen szinten járult hozzá a térség fejlődéséhez?**

Mikor egy térség fejlettségét akarjuk vizsgálni, több szempontot is figyelembe kell vegyünk. **Pontszám-módszerrel** komplex fejlettségi területi elemzést végzek, melynek célja a vizsgált területi egységek (régió, megye, járás stb.) demográfiai helyzete, társadalmi helyzete, gazdasági, infrastrukturális helyzete, környezeti állapota és annak elemzése fogja megadni a pontszámot, ezt

a pontszámot nézem meg két különböző időszakban. Mivel a vizsgált és mért számadatok, amelyeket szeretnék bevonni a térség fejlődésének vizsgálatába, a különböző szempontok szerinti értékelése nagyon heterogén adatbázist eredményezne, szükségem van ezekből a különböző számadatokból egy számot generálni, ami a fejlettségnek mérőszáma lehet. A pontszám-módszer erre ad nekünk egy eszközt. Az eltérő nagyságrendű és mértékegységű kvantitatív ismérveket közös nevezőre hozzuk, vagyis hasonló nagyságrendűvé képezzük, megnézzük minden egyes mutatónak a maximális meg a minimális értékét, készítünk 5 egyenlő intervallumú csoportot, a terjedelmet 5 részre felosztjuk, a pontozást meg aszerint végezzük, miszerint a kapott eredmény besorolható valamelyik intervallumba. Ennek megfelelően minden egyes adat 1 és 5 közötti pontszámot fog eredményezni, mely számmal már egész könnyedén tudunk majd számolni. Ahogyan már korábban is leírtam, megnézek egymással összemérhető mutatókat, legalább 7 darab indikátort fogok használni, melyek között lesznek egyenes mutató indikátorok, meg fordított mutató indikátorok is.

16. táblázat: A táblázat a különböző indikátorokkal mért számadatokat mutatja a 2016-os és 2021-es évre

A vizsgált NUTS 3 régió	Vizsgált időszak	Népsűrűség (Fő/Km2)	Átlagos havi nettó nominálbér	A munkanélküliségi ráta	100 lakosra jutó új jármű nyilvántartásba vétele személyszállítás céljából	1000 lakosra jutó tanárok száma	A korszerűsített közutak aránya (%)	A csatorna- és szennyvíztisztító rendszerekhez kapcsolódó lakosság aránya (%)
Kovácsna megye	2016 év	55,60	1.542,00	5,05	0,0111	12,69	58,47	46,03
	2021 év	53,92	2.677,00	4,43	0,0275	13,63	74,6	59,31
Hargita megye	2016 év	46,33	1.519,00	5,43	0,0127	13,65	39,81	51,27
	2021 év	45,05	2.687,00	3,9	0,0301	14,34	43,79	58,55
Maros megye	2016 év	80,98	1.853,00	4,7	0,0097	13,09	22,01	47,76
	2021 év	78,84	3.117,00	2,82	0,0310	13,69	28,81	53,61
Határértékek	Min.	45,05	1.519,00	2,82	0,0097	12,6878	22,01	46,03
	Max.	80,98	3.117,00	5,43	0,0310	14,3392	74,6	59,31
	$h = (\max - \min) / 5$	7,19	319,60	0,5	0,0043	0,3	10,5	2,66
	felsőhatár 1	52,24	1.838,60	3,3	0,0140	13,0	32,5	48,69
	felsőhatár 2	59,42	2.158,20	3,9	0,0182	13,3	43,0	51,34
	felsőhatár 3	66,61	2.477,80	4,4	0,0225	13,7	53,6	54,00
	felsőhatár 4	73,80	2.797,40	4,9	0,0267	14,0	64,1	56,65

Forrás: Saját vizsgálat. Az adatok a statisztikai hivatal adatbázisából származnak és a (INTERNET 1) alapján foglaltam táblázat formájába.

Annak érdekében, hogy a fenti táblázat jobban olvasható legyen, dolgozatomban [mellékletében](#) újból megjelenítem azt.

Különböző indikátorokkal mért számadatok értéke (16. táblázat), amely a vizsgált régió számadata, egy-egy intervallum közé fog beilleszkeszteni, mely megadja a pontszámot. Ezt szemléltetem a 17. táblázatban. A pontozáshoz skálát készítek, a terjedelmet 5 részre osztom, négy osztóponttal, az egyes térségek értékeit besorolom az 5 rész valamelyikébe. Az 1. (alacsony) csoport értéke: 1-et, az utolsó (magas) csoport értéke: 5 pontot kap.

17. táblázat: A táblázat tartalmazza az 5 intervallumot, amelyek a pontokat eredményezik

Pont	1	2	3	4	5	Mutatók
45,05	52,24	59,42	66,61	73,80	80,98	M1
1519,00	1838,60	2158,20	2477,80	2797,40	3117,00	M2
5,43	4,91	4,39	3,86	3,34	2,82	M3 Fordított mutató
0,0097	0,0140	0,0182	0,0225	0,0267	0,0310	M4
12,69	13,02	13,35	13,68	14,01	14,34	M5
22,01	32,53	43,05	53,56	64,08	74,60	M6
46,03	48,69	51,34	54,00	56,65	59,31	M7
Minimum	felsőhatár 1	felsőhatár 2	felsőhatár 3	felsőhatár 4	Maximum	

Forrás: Saját vizsgálat.

- Mutató 1 = Népsűrűség (Fő/km²)
- Mutató 2 = Átlagos havi nettó nominálbér
- Mutató 3 = A munkanélküliségi ráta
- Mutató 4 = 100 lakosra jutó új jármű nyilvántartásba vétele személyszállítás céljából
- Mutató 5 = 1000 lakosra jutó tanárok száma
- Mutató 6 = A korszerűsített közutak aránya (%)
- Mutató 7 = A csatorna és szennyvíztisztító rendszerekhez kapcsolódó lakosság aránya (%)

18. táblázat: Ponttáblázat, amely szemlélteti az elért pontok összegét és megmutatja az átlagot.

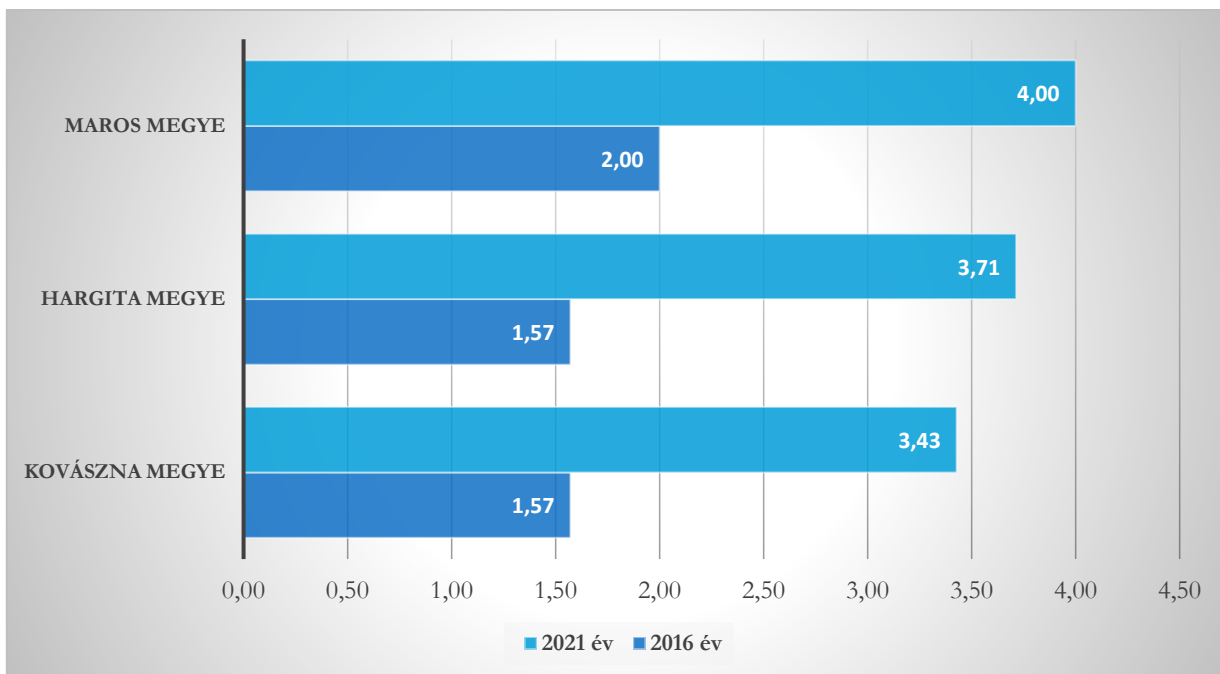
A vizsgált NUTS 3 régió	Vizsgált időszak	Mutató 1 Elért pontszám	Mutató 2 Elért pontszám	Mutató 3 Elért pontszám	Mutató 4 Elért pontszám	Mutató 5 Elért pontszám	Mutató 6 Elért pontszám	Mutató 7 Elért pontszám	Összesen	Átlagpontszám
Kovácsna megye	2016 év	2	1	1	1	1	4	1	11	1,57
	2021 év	2	4	2	5	3	5	3	24	3,43
Hargita megye	2016 év	1	1	1	1	3	2	2	11	1,57
	2021 év	1	4	3	5	5	3	5	26	3,71
Maros megye	2016 év	5	2	2	1	2	1	1	14	2,00
	2021 év	5	5	5	5	4	1	3	28	4,00

Forrás: Saját vizsgálat.

Az összeadott pontszámokat átlagolom, így kapom meg azt a pontszámot, amely alapján már sorba tudom állítani a térségeket fejlettség szerint és ez a pontszám alapján el tudom dönteni a komplex fejlettségi mutatót. Ahogyan a táblázat (18. táblázat) is mutatja fejlettség alapján a 2016-os évben első helyen áll Maros megye a legnagyobb pontszámmal, vagyis 2,00 ponttal, Kovászna meg Hargita megye 1,57 ponttal ugyanarra a helyre sorolható be. Abban az esetben, ha egy térség fejlettség szerinti rangsorolását vizsgáljuk és a komplex mutató átlaga **2,9 pontérték** alatti értéket eredményez, az hátrányos helyzetű kistérségnek számít, területfejlesztési szempontból ezekre a területekre kell fejlesztést eszközölni.

Az elemzést egyidejűleg két időpontra végeztem el, a 2016-os évre és a 2021-es évre. A két időszak adatait egy tömegben néztem meg, és így választottam ki az adott mutató minimum és maximum értékeit. Így a két érték összehasonlíthatóvá és kimutathatóvá vált, és az átlagpontszám változása mutatta meg a bekövetkezett fejlődést.

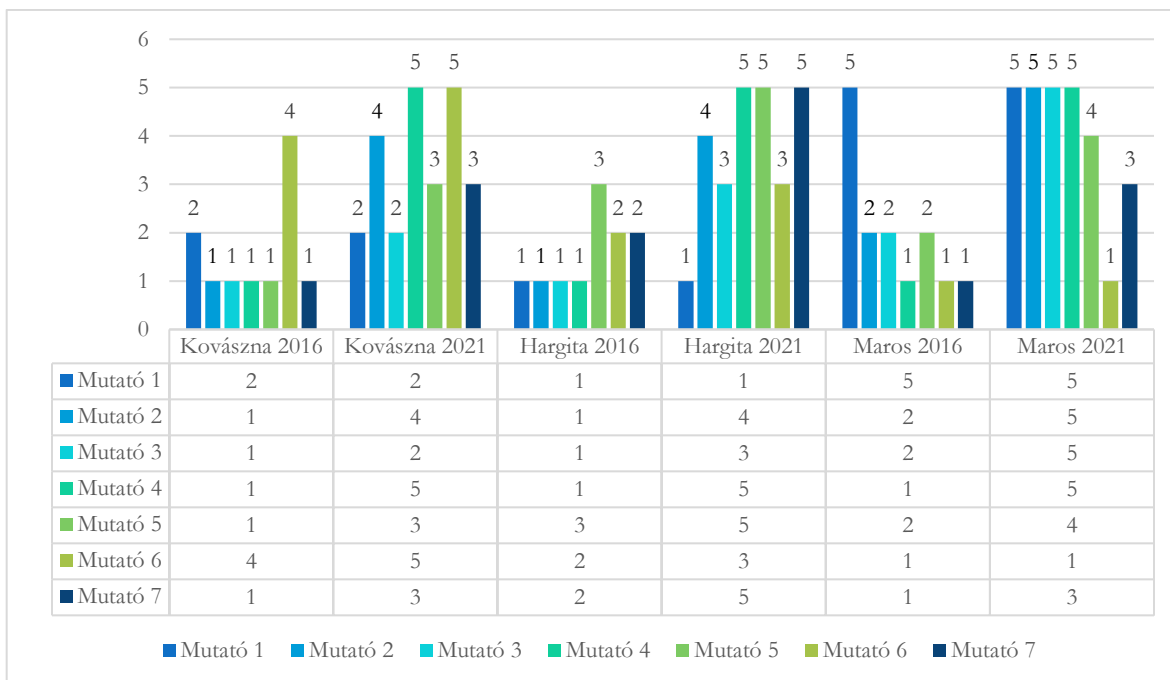
Összehasonlítom a pontszámokat mindkét vizsgált évre és ezt grafikusán is ábrázolom, annak érdekében, hogy a térségek fejlettsége közötti különbség jobban értelmezhető legyen.

18. ábra: Fejlettségi szintet bemutató diagram, vizsgált időszak (2016 és 2021)

Forrás: Saját vizsgálat.

Abban az esetben, ha a területek közötti összehasonlítást nézzük, mindkét vizsgált időszakban Maros megye áll az élen, Maros megyét követi Hargita megye, majd legutolsó helyen áll Kovászna megye. Tisztán kimutatható a fejlődés (18. ábra), a két vizsgált időszakban mindhárom megye fejlődött. A legnagyobb növekedés Hargita megyében mutatható ki, a 6 éves intervallumban 136,36 %-os növekedés látszik. Hargita megyét követi Kovászna megye, 118,18 %-os majd utolsó helyre sorolható be Maros megye 100 %-os növekedéssel. Ahogyan korábban is írtam területfejlesztési szempontból inkább azokra a területekre kell fejlesztést eszközölni, amelyeknek a komplex fejlettségi mutatója 2,9 pontszám alá esik, ezért jelen esetben mindegyik megyében szükséges volt fejlesztéseket eszközölni.

19. ábra: A fejlődést meghatározó mutatók értékváltozása a három vizsgált megyében 2016 és 2021 között

- Mutató 1 = Népsűrűség (Fő/km²)
- Mutató 2 = Átlagos havi nettó nominálbér
- Mutató 3 = A munkanélküliségi ráta
- Mutató 4 = 100 lakosra jutó új jármű nyilvántartásba vétele személyszállítás céljából
- Mutató 5 = 1000 lakosra jutó tanárok száma
- Mutató 6 = A korszerűsített közutak aránya (%)
- Mutató 7 = A csatorna és szennyvíztisztító rendszerekhez kapcsolódó lakosság aránya (%)

Forrás: Saját vizsgálat.

A fenti grafikonon (19. ábra) szemléltetem az egyes mutatókon bekövetkezett változásokat. Kovászna megyében egy mutató nem járult hozzá a fejlődéshez az 1-es mutató, vagyis a vizsgált időszakban pontszám szerint nem változott a népsűrűség száma. A fejlődéshez nagyban hozzájáruló indikátor növekedés a nettó nominálbér terén észlelhető, de sokat nőtt a forgalomba írt új járművek száma is a megyében. Csökkent a munkanélküliségi ráta, és a többi vizsgált indikátor is hozzájárult a fejlődéshez.

Hargita megyében úgyszintén nem nagyon változott a népsűrűség mutatója, de a többi indikátor mind hozzájárult a növekedéshez, nőtt a nettó nominálbér, a korszerűsített utak hosszának aránya is változott, a csatorna és szennyvíztisztító rendszerekhez kapcsolódó lakosság számának aránya is hozzájárult a fejlődéshez, több új autót helyeztek forgalomba mint 6 évvel korábban.

Maros megyében a népsűrűség és a korszerűsített közutak arányának száma nem járult hozzá a pontszám növekedéséhez. Ezeknek a mutatóknak pontszáma a 2021-es évben ugyanannyi volt mint 2016-ban, megfigyelhető azonban az a tény, hogy Maros megyében legnagyobbak a nettó nominálbérek, ezen a téren látszik a legnagyobb változás, illetve csökkent a munkanélküliségi ráta is. Ha figyelembe vesszük az egy főre eső gépkocsik bejegyzési arányát, akkor Maros megye a legjobb helyet érte el, hiszen itt az 10 000 főre eső új gépkocsik bejegyzési aránya 2,98 autó. Ez az arány Hargita megye térségére nézve se rossz, itt a forgalomba jegyzett személygépkocsik száma 2,96 gépkocsi/10 000 fő. Kovászna megye csak 2,67 gépkocsit jegyzet be 10 000 főre viszonyítva a 2021-es évben.

Pontszám-módszerrel való területi elemzés célja az volt, hogy megvizsgáljam az egyes megyék fejlődési szintjét a térségben, és összehasonlítást nyerjek a térség fejlettségi szint változására a vizsgált időszakban. A vizsgált adatok szerint kimutathatóvá vált, hogy a turizmus és vendéglátás, mint gazdasági egység fejlődésen esett át az utóbbi években, de mivel a turizmus-vendéglátás területen közölt nominális kereset mindhárom vizsgált megyében elmaradt az országos és megyei átlagtól, azt mutatja, hogy a turizmus ebben a térségben nem húzóágazat. **Pontszám-módszer** segítségével bebizonyítottam, hogy a három vizsgált térség Kovászna, Hargita, illetve Maros megye kistérségei fejlődésen estek át, továbbá a korábbi vizsgálatok eredménye bizonyítja, hogy **a központi régióban a turizmus és a vendéglátás is fejlődött**, ennek a fejlődésnek és sok más tényezőnek következtében **a térség gazdasági fejlődéséhez is hozzájárult**. Minden olyan gazdasági tényező, amelyen fejlesztést eszközölünk, valamilyen szinten hozzájárul a térség fejlődéséhez.

4.2. Primer felmérés mintájának jellemzői

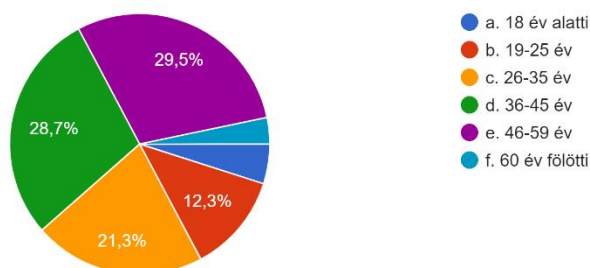
Dolgozatom témája „A Turizmus és vendéglátás szerepe a vidéki térség fejlődésében”. Mivel a turizmus komplex gazdasági és társadalmi jelenség, meglehetősen nehéz teljes képet kapni a hatásairól, egyes befolyásoló tényezők alakulását nagyon nehéz vizsgálni. Korábban szekunder adatokat felhasználva bemutattam, hogy a turizmus folyamatosan fejlődött az utóbbi 6 évben a központi régióban annak ellenére, hogy a 2020-ban bekövetkezett világszintű járvány teljesen megbénította a turizmus rendszerét. Továbbá „Pontszám módszer” segítségével bebizonyítottam, hogy a központi régió alrégiói is fejlődésen estek át az utóbbi 6 évben. Az irodalom szerint minden fejlesztés, fejlődés hatásokkal jár, a fejlődésnek vannak pozitív meg negatív hatásai. Primer adatokat használva, azt szeretném megvizsgálni, hogy a térségben élő emberek hogyan tudják

ezeket a hatásokat jellemezni, hogyan él meg ennek a fejlődésnek a hatásait, ez a fejlődés leginkább milyen hatásokat gyakorol a térségben élő emberek életében, hogyan látják az emberek a fejlődéssel együtt járó társadalmi hatásokat, a fejlődéssel együtt járó gazdasági hatásokat, valamint a fejlődéssel együtt járó környezetre is kiterjedő hatásokat. A minta összeállítása során arra törekedtem, hogy a kérdőíves felmérést olyan személyeknek juttassam el, amelynek résztvevői a helyi és környékbeli lakosság köréből származnak. A kérdéseket a feltevéseim alapján állítottam össze és megpróbáltam nem irányítani a megkérdezetteket. A kérdőívre több mint 120 személy válaszolt, ezeket a válaszokat összesítettem és grafikusán ábrázoltam.

Életkor

Az életkor tekintetében, a megkérdezettek között minden korcsoport képviselve volt. A válaszadók legnagyobb csoportja, 29,5 % a 46-59 éves korcsoportból került ki, míg a legkisebb arányban a 60 év fölöttiek szerepelnek, 3,3 %-kal. A 36-45 éves korosztály aránya 28,7 %, míg a 26-35 év közötti korosztály 21,3 %-ban képviselte a megkérdezettek arányát. (20. ábra)

17. Az ön életkora:
122 válasz

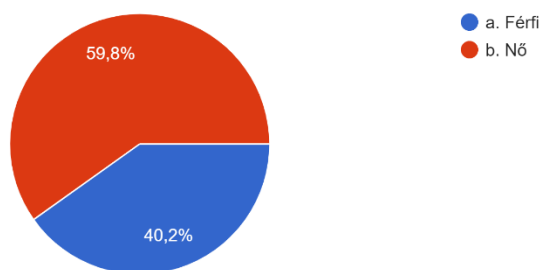
20. ábra: A minta korcsoport szerinti megoszlása

Forrás: Saját vizsgálat.

Nem

A 21. ábra, a minta nem szerinti megoszlását mutatja. A válaszadók többsége, 59,8 % nő, míg a fennmaradt 40,2 % a férfiak köréből került ki.

16. Az ön neme:
122 válasz

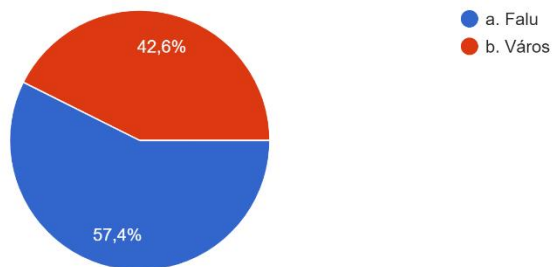
21. ábra: A minta nem szerinti megoszlása

Forrás: Saját vizsgálat.

Lakóhely

A 22. ábra a minta lakóhely szerinti megoszlását mutatja. A válaszadók többsége, 57,4 % falun él, míg nem a kitöltők 42,6 %-a él városban.

18. Az ön lakóhelye:
122 válasz

22. ábra: A minta lakóhely szerinti megoszlása

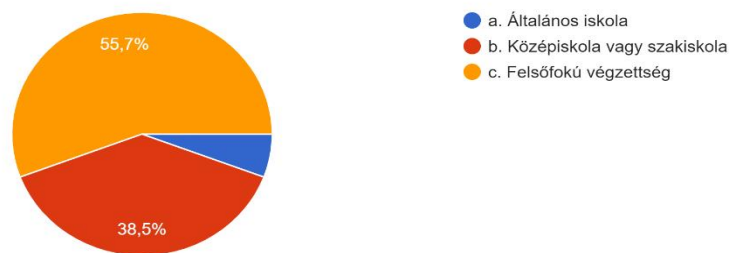
Forrás: Saját vizsgálat.

Végzettség

A 23. ábra a minta végzettség szerinti megoszlását ábrázolja. Az ábrán látható, hogy a válaszadók túlnyomó többsége (55,7 %) felsőfokú végzettséggel rendelkezik, 38,5 % középiskolával vagy szakiskolával bír, míg a fennmaradt személyeknek (5,7 %) csak általános iskolai végzettsége van.

19. Az ön végzettsége:

122 válasz

23. ábra: A minta végzettség szerinti megoszlása

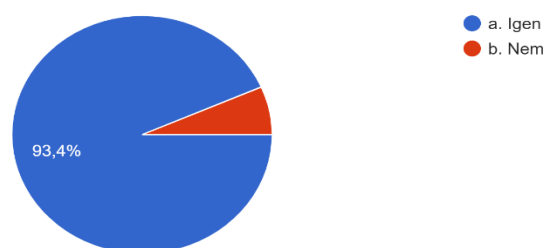
Forrás: Saját vizsgálat.

A válaszadók turistaként szerzett személyes tapasztalatai

A mintában szereplő válaszadók több mint 93,4 %-a utazott turisztikai célból az elmúlt 5 évben, csupán 6,6 % vallotta, hogy nem utazott. (24. ábra) Szabadságukat jellemzően tengerpart, fürdés, napozás (76,7 %), városnézés (61,2 %), történelmi emlékhelyek felkeresése (39,7 %), illetve gyógykezelés (10,3 %) céljából utaztak. Lényegesen kevesebben vettek részt utazáson fesztiválok, rendezvények, koncertek céljából (27,6 %). Szabadidejüket gasztronómiai különlegességek kipróbálásával csupán 5,2 %, míg vidék felfedezésével 31 % és egyéb turisztikai látványosságok felfedezésével 23,3 % töltötte a válaszadók közül. A túrázás, természetjárás utazási cél áll a harmadik legkedveltebb szabadidőtöltés helyen. A mintában szereplő válaszadók közül 51,7 % kedveli a természet nyújtotta adottságokat. (25. ábra)

1. Utazott-e ön az elmúlt 5 évben turisztikai célból? (Ha válasza „nem”, akkor folytassa a 14 kérdéssel.)

122 válasz

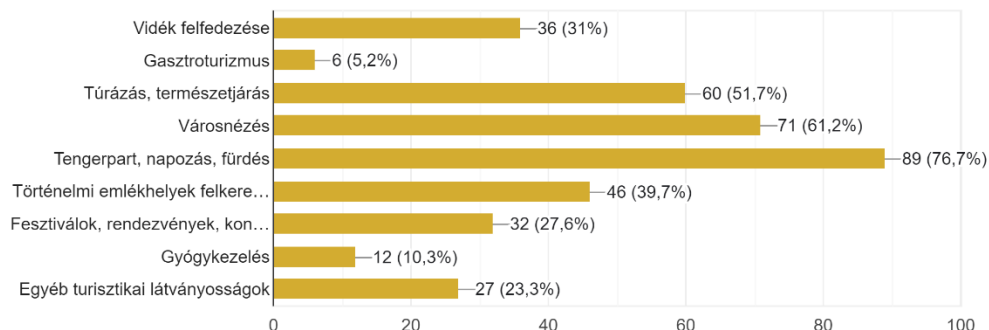

24. ábra: A minta utazási szokásainak bemutatása turisztikai célból az elmúlt 5 évben

Forrás: Saját vizsgálat.

2. Ha igen, akkor milyen céllal utazott? (Több válasz is lehetséges.)

116 válasz

25. ábra: A minta utazási céljai

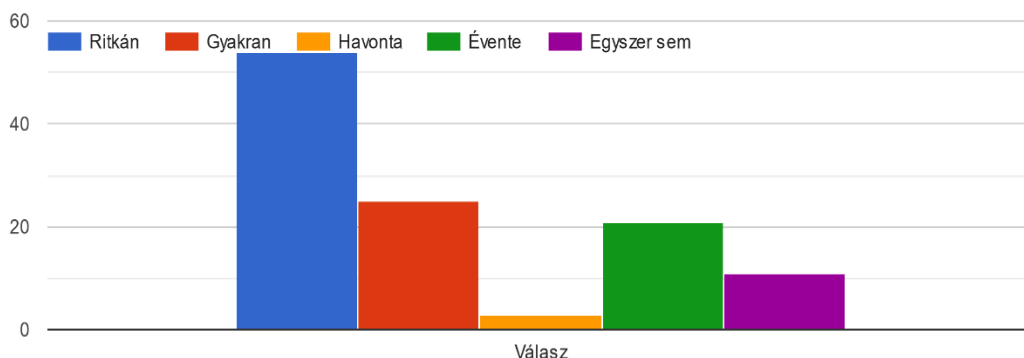
Forrás: Saját vizsgálat.

Arra a kérdésre, hogy „Vett-e igénybe Székelyföldi turisztikai szolgáltatást az elmúlt 5 évben?“, a válaszadók közül 55 személy ritkán vett igénybe székelyföldi turisztikai szolgáltatást, 25 személy gyakran, 22 személy évente, 3 személy pedig havonta. A megkérdezettek közül 11 személy nem vett igénybe semmiféle székelyföldi turisztikai szolgáltatást az elmúlt 5 évben. (26. ábra)

Arra a kérésre, hogy „Soroljon fel néhány turisztikai látványosságot Székelyföldről” 97 személy sorolt fel valamilyen turisztikai látványosságot. Itt szerepel nagyon sok látványosság, nem tudom felsorolni mindet, hisz rengeteg látnivalót rejt a térség. Nagyon sokan a már ismert parajdi sóbányát, szovátai Medve tó-t, Gyilkostó-t, Szent Anna tó-t, Békási szorost említették, és sorolhatnám tovább a sok-sok látnivalót, amit a környék rejt. Nagyon sokan a válaszadók közül megemlítik a Mini Erdély Parkot Székelyudvarhely közelében, amely Románia egyetlen tematikus makettparkja. A park Erdély legfontosabb történelmi épületeinek kicsinyített mását mutatja be az oda látogatók számára. Még említésre méltó látványosság az Almási barlang, a Madarasi Hargita, Vargyas-szoros, de többen megemlítik a Segesvári Várat is. Ha **top 5** látványossági listát kellene felállítanom Székelyföldről, akkor az a következőképp alakulna:

1. Szent Anna tó (50 említés)
2. Szováta és a szovátai Medve tó (42 említés)
3. Parajd és a parajdi sóbánya (39 említés)
4. Gyilkos tó (23 említés)
5. Székelyudvarhelyi Mini Erdély Park (20 említés)

3. Vett-e igénybe Székelyföldi turisztikai szolgáltatást az elmúlt 5 évben?

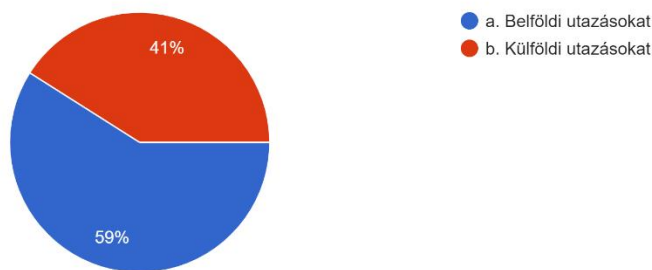
26. ábra: Székelyföldi szolgáltatásokat igénybe vevők száma

Forrás: Saját vizsgálat.

A megkérdezettek több mint fele, vagyis 59 % inkább a belföldi utazásokat részesíti előnyben, csak 41 % vonzódik a külföldi látványosságok iránt. (27. ábra). Úgyszintén a válaszadók nagy százaléka a családdal való utazást részesíti előnyben (80,3 %) míg a baráti társasággal utazók aránya is elég magas (17,1 %) őket követi a szervezett csoportos utazások résztvevői. (2,6 %) Egyedül utazó személyek nem kerültek ki a válaszadók közül. (28. ábra)

5. A belföldi vagy a külföldi utazásokat részesítette inkább előnyben?

117 válasz

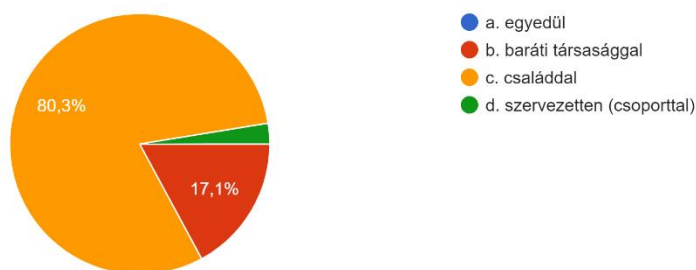

27. ábra: A minta belföldi/külföldi utazásának aránya

Forrás: Saját vizsgálat.

6. Kivel utazott általában?

117 válasz

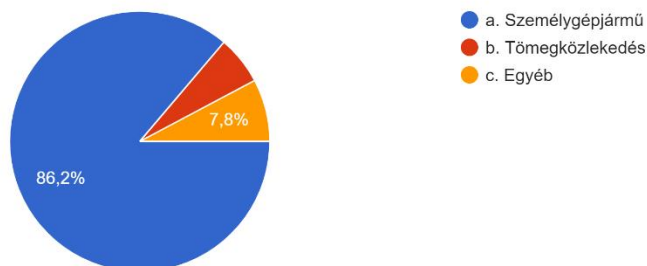
28. ábra: A válaszadók kivel utazik általában aránya

Forrás: Saját vizsgálat.

Arra a kérdésre, hogy „Milyen eszközt használ utazása során általában?”, a válaszolók többsége a személygépjárművet részesíti előnyben a szabadságra utazások során, arányuk 86,2 %, 7,8 % az egyéb közlekedési eszközt választotta, amely valószínűleg kisbusz vagy lakókocsi esetleg hajó és 6 % az, aki a tömegközlekedési eszközöket használta utazása céljából. (29. ábra)

7. Milyen közlekedési eszközzel utazott általában?

116 válasz

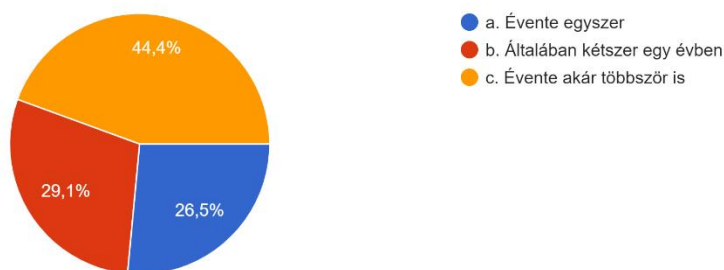
29. ábra: A válaszadók közlekedésközre vonatkozó megoszlása

Forrás: Saját vizsgálat.

Az utazás gyakoriságát vizsgáló kérdésre a megkérdezett személyek 29,1 %-a nyilatkozott úgy, hogy legalább kétszer évente szeret utazgatni, 26,5 % csak egyszer engedheti meg magának, hogy felkeressen turisztikai látványosságokat, mígnem elég magas arány 44,4 % tud évente utazgatni akár több alkalommal is. (30. ábra)

8. Milyen rendszerességgel utazik turisztikai céllal évente?

117 válasz

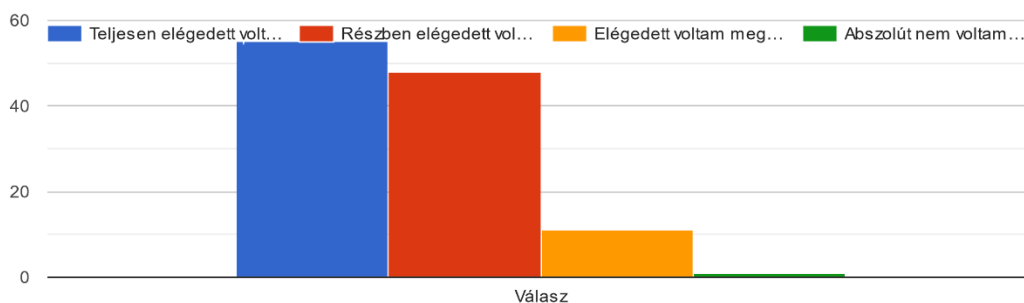
30. ábra: A minta utazási gyakoriságára vonatkozó megoszlása

Forrás: Saját vizsgálat.

A megkérdezettek, turistaként a vendégfogadással és a meglátogatott turisztikai hely természeti környezetben szerzett tapasztalatai

Arra a kérdésre, hogy „Mennyire volt elégedett az elmúlt évek tapasztalatai alapján a vendégfogadással?”, a válaszadók közül 56 ember teljesen elégedett volt, 48 ember csak részben volt elégedett, 12 személy elégedett volt meg nem is, és a válaszolók közül 1 ember abszolút nem volt elégedett a vendégfogadással a meglátogatott turisztikai helyeken. (31. ábra) Ez azt bizonyítja, hogy általánosan az emberek 45,9 % teljesen meg volt elégedve a vendégfogadással, de a 54,1%, vagyis a megkérdezettek több mint fele valamilyen elégtelenséget tapasztalt az utazásai során a vendégfogadással.

9. Mennyire volt elégedett az elmúlt évek tapasztalatai alapján a vendégfogadással?

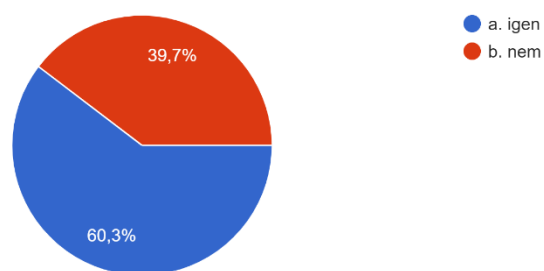
31. ábra: A minta vendégfogadásban tapasztalt elégedettségére vonatkozó megoszlás

Forrás: Saját vizsgálat.

A megkérdezettek 60,3 % tapasztalt hiányosságokat a meglátogatott turisztikai hely természeti környezetében, 39,7 % nem tapasztalt hiányosságot. (32. ábra) Mivel a válaszadók több mint fele tapasztalt hiányosságot a meglátogatott hely természeti környezetében, ez azt bizonyítja, hogy a turizmus bizony okoz károkat a természetben. A megkérdezett emberek tapasztalatai alapján nem minden esetben fordítanak elég figyelmet a turizmus és környezet összhangjára, több esetben negatív környezeti hatást gyakorol a turizmus a környezetre. Ezeket a károkat csak akkor lehet csökkenteni, ha a turizmus és környezet között egy bizonyos egyensúlyt tudunk fenntartani.

10. A meglátogatott turisztikai helyek természeti környezetében tapasztalt-e elégtelenséget/hiányosságot, ami kifejezetten az adott környezetre volt jellemző?

116 válasz

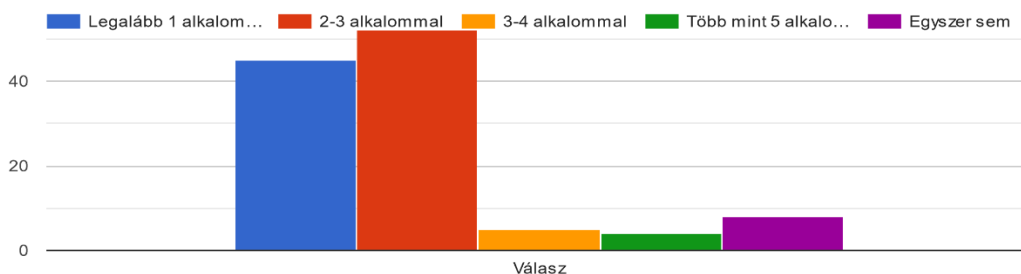

32. ábra: A minta a természeti környezetre jellemző hiányosságra vonatkozó megoszlás

Forrás: Saját vizsgálat.

Arra a kérdésre, hogy „Ellátogat-e ugyanarra a helyre akár több alkalommal is?”, a válaszadók közül 52 személy ellátogatna ugyanarra a helyre akár 2-3 alkalommal, 46 ember 1 alkalommal biztos, 5 személy 4-5 alkalommal is, 4 személy több mint 5 alkalommal. 9 személy az olyan utazó, aki nem szeret visszajárni a meglátogatott helyekre. (33. ábra) A visszatérő vendégek nagy aránya azt bizonyítja, hogy a turisták többsége vonzódik valamilyen szinten azokhoz a pihenést nyújtó élményekhez, amelyet szeret látogatni. Mivel elég sokan visszalátogatnak ugyanazokra a helyekre akár több alkalommal is, azt jelenti, hogy ha tapasztaltak is hiányosságokat a meglátogatott helyek természeti környezetében, az nem annyira zavaró, hogy ne szeretnék újból látni ugyanazt a turisztikai látványosságot.

11. Ellátogat-e ugyanarra a helyre akár több alkalommal is?

33. ábra: A megkérdezett személyek ugyanarra a helyre való ellátogatásának megoszlása

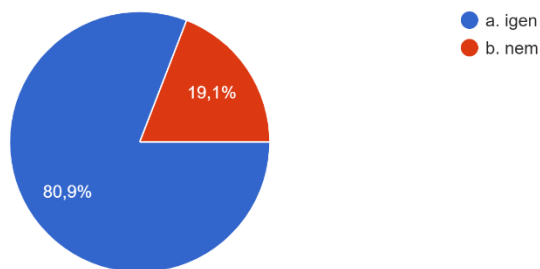
Forrás: Saját vizsgálat.

A minta társadalmi környezetben szerzett tapasztalatai

A válaszadók 80,9 %-a utazásai során ismerkedett meg olyan emberekkel, akikkel korábban sosem került kapcsolatba, 19,1 % nem ismerkedett. (34. ábra) Arra a kérdésre, „Hogy tart-e fenn baráti kapcsolatot a megismert személyekkel?” a minta 47,8 % tart fenn baráti kapcsolatot az utazásai során megismert emberekkel, 52,2 % pedig semmiféle kapcsolatot nem tart fenn. (35. ábra) Megfigyelhető a mintában, hogy az emberek többsége utazásai során szeret megismerkedni idegen emberekkel, és azokkal tart is fenn baráti kapcsolatot, ezek a tények azt bizonyítják, hogy sok esetben az utazás célja között a társadalmi viszonyok ápolása nem utolsó szempont egy kirándulás megszervezésekor.

12. Ismerkedett-e meg utazásai során idegen emberekkel?

115 válasz

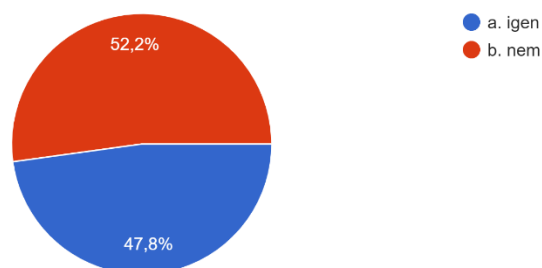

34. ábra: A minta ismerkedési szokásaira vonatkozó megoszlás

Forrás: Saját vizsgálat.

13. Ha igen, akkor tart-e fent baráti kapcsolatot a megismert személyekkel?

115 válasz

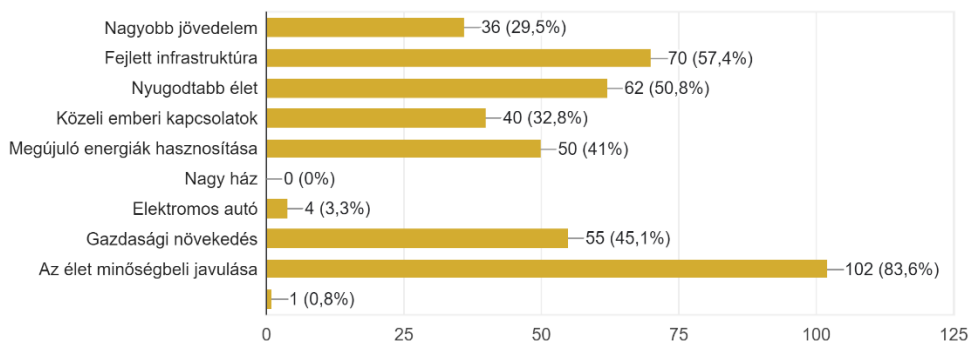
35. ábra: A minta társadalmi kapcsolatok fenntartására vonatkozó megoszlás

Forrás: Saját vizsgálat.

A minta fejlődéssel kapcsolatos véleménynyilvánítása

14. Mit jelent ön számára a fejlődés? (Több válasz is lehetséges)

122 válasz

36. ábra: A minta fejlődésről kinyilvánított válasza

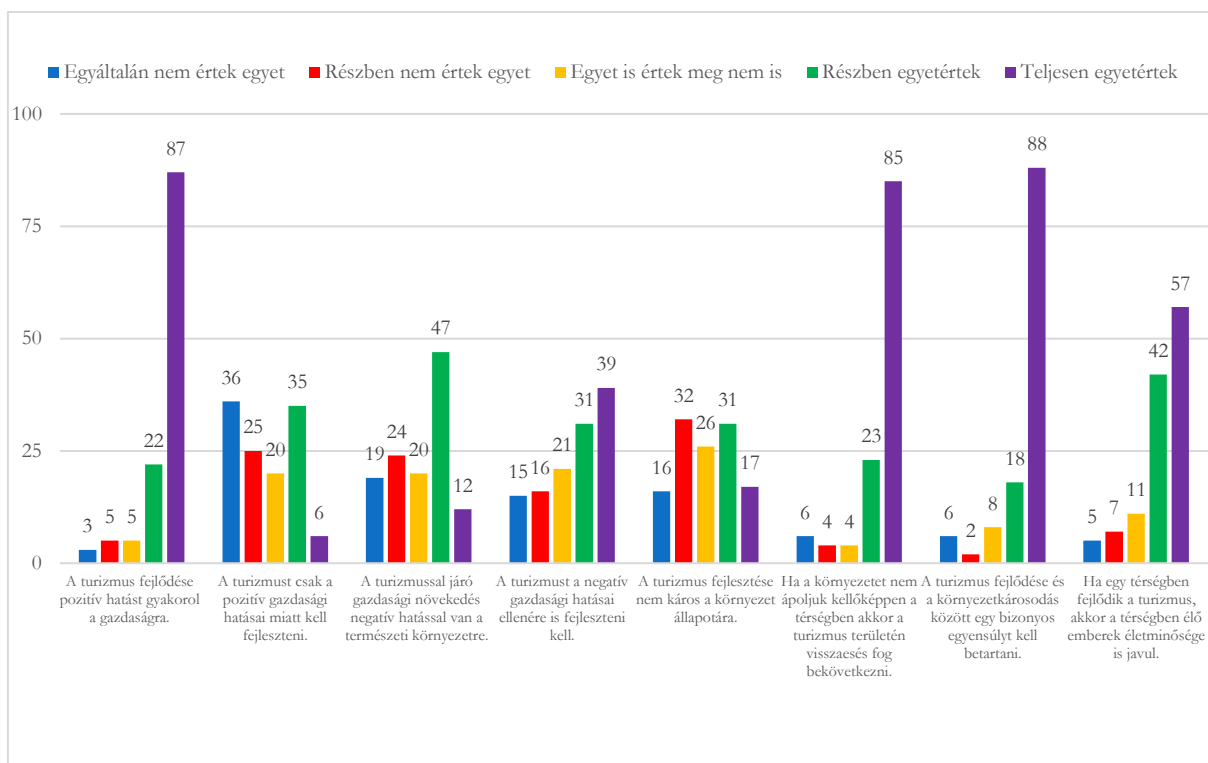
Forrás: Saját vizsgálat.

Amikor a fenti kérdést megfogalmaztam, arra szerettem volna választ kapni, hogy mit jelent a térségben élő emberek számára a fejlődés. Célkitűzésemben szerepelt az a kérdés, hogy a fejlődés az hozzájárul-e az életminőség javulásához, vagy csak egyszerűen gazdasági növekedést jelent a térségben élő emberek számára. Kérdéseimre megkaptam a választ, a megkérdezettek 83,6 % úgy gondolja, hogy a fejlődés az élet minőségbeli javulását eredményezi, és nem csak gazdasági növekedés. Igaz, hogy számukra ez fejlettebb infrastruktúrát eredményez, meg nyugodtabb életet és az emberi kapcsolatokat is erősíti, de nagytöbbség egyetért azzal, hogy a fejlődés igazából az

nem más, mint az élet minőségbeli javulása. Ha egy térség fejlődik az hozzájárul az ott élő emberek életminőségének javulásához.

A minta értéskálás mérése a turizmus és vendéglátás fejlődésével együtt járó gazdasági növekedés és környezeti hatások vizsgálatára

A kérdőív kitöltőitől az értéskálás felmérésben arra szerettem volna választ kapni, hogy mit gondolnak az emberek a turizmus és vendéglátás fejlődésével együtt járó hatásokról. A minta egy teljesen független csoportból tevődik össze, a feldolgozás pillanatában 122 személy válaszolt a kérdőívre. A kérdőívet kiküldtem emailen kb. 25 személynek, a többség a közösségi hálózaton megosztott ismerősök köreiből és annak ismerősei közül kerültek ki. A válaszadók véleményére vonatkozó kijelentéseket összefoglaltam táblázatba, amelyet egy ötfokú LIKERT skálán kellett kinyilvánítaniuk a megkérdezettek. (1 - Egyáltalán nem értek egyet, 2 - Részben nem értek egyet, 3 -Egyet is értek meg nem is, 4 - Részben egyetértek, 5 - Teljesen egyetértek). Az alábbi táblázat tartalmazza a megkérdezettek válaszait, az általuk kifejtett vélemények darabszámos válaszával. (19. táblázat)

37 ábra: Az egyetértésre vonatkozó állítások a turizmus fejlődésével együtt járó hatásokról.

Forrás: Saját vizsgálat.

A fenti ábrát (37 ábra) szemléltetem táblázat formájában is a dolgozatom [mellékletében](#).

A válaszadók közül 70,5 % úgy gondolja, hogy a turizmus fejlődése pozitív hatást gyakorol a gazdaságra, 18 % részben ért egyet, 4,1 % egyet is ért meg nem is, ugyancsak 4,1 % részben nem ért egyet és 3,3 % egyáltalán nem ért egyet.

A megkérdezett emberek úgy gondolják, hogy a turizmust nem csak a pozitív gazdasági hatásai miatt kell fejleszteni, 29,5 % egyáltalán nem ért egyet az állítással, 20,5% részben nem ért egyet, 16,4 % egyet is ért meg nem is, 28,7 % részben ért egyet és a fennmaradt 4,9 % gondolja úgy, hogy a turizmust csak a pozitív gazdasági hatásai miatt kell fejleszteni.

A turizmussal járó gazdasági növekedés negatív hatással van a természeti környezetre. Ez az állítás eléggé megosztotta a válaszadókat. 15,6 % egyáltalán nem ért egyet, 19,7 % részben nem ért egyet, 16,4 % egyet is ért meg nem is, 38,5 % részben egyetért, 9,8 % teljesen egyetért.

A turizmust a negatív gazdasági hatásai ellenére is fejleszteni kell. Ugyancsak megoszlanak a vélemények a fenti kijelentéssel kapcsolatban, 12,3 % egyáltalán nem ért egyet a kijelentéssel, 13,1 % részben nem ért egyet, 17,2 % egyet is ért meg nem is, 25,4 % részben egyetért, 32 % pedig teljesen egyetért az állítással.

A turizmus fejlesztése nem káros a környezet állapotára. Itt a megkérdezettek közül 13,9 % teljesen egyetért, 13,1 % pedig egyáltalán nem ért egyet, 21,3% egyet is ért meg nem is, 25,4 % részben egyetért, 26,2 % részben nem ért egyet.

Ha a környezetet nem ápoljuk kellőképpen a térségben, akkor a turizmus területén visszaesés fog bekövetkezni. Itt a többség egyet ért az állítással, 69,7 % teljes mértékben egyetért, 18,9 % részben egyetért, 4,9 % nem ért egyet, 6,5 % aki részben nem ért egyet és egyet is ért meg nem is.

Arra az állításra, hogy a turizmus fejlődése és a környezetkárosodás között egy bizonyos egyensúlyt kell betartani, ugyancsak a többség egyetért az állítással, 72,1 % teljesen egyetért, 14,7 % részben egyetért, 6,5 % egyet is ért meg nem is, 6,7% az, aki nem ért egyet.

Az állításra, miszerint, ha egy térségben fejlődik a turizmus, akkor a térségben élő emberek életminősége is javul, az emberek nem teljesen optimisták. 46,7 % ért teljesen egyet, 34,4 % csak részben ért egyet, 9 % egyet is ért meg nem is, 5,7 % részben nem ért egyet és a fennmaradt 4,2 % csupán azoknak az aránya, amely egyáltalán nem ért egyet az állítással.

5. Következtetések, javaslatok

Az irodalom szerint, minden turisztikai fejlesztésnek a helyi lakosság életminőségének az emelése kell, hogy a célja legyen. Lengyel Márton szerint „A turizmus főszereplője a lakosság – Nélküle mindez nem hozható létre és semmit sem ér, ha az egésznek nem haszonélvezője ő maga”. Ezért a pozitív gazdasági hatások eredményezik a lakosság életminőségének javulását. (LENGYEL, 1995)

Az utóbbi években a központi régió turizmusa nagy fejlődésen esett át. Egyre többen keresik fel Erdély tájait, egyre több ember akarja megismerni a táj nyújtotta adottságokat. Mindez nem következett volna be, ha nincsenek fejlesztések a térségben. Ahhoz, hogy jól tudjon működni a turizmus, szükség van a folyamatos fejlesztésre. A fejlesztés pedig a helyi lakosság életminőségének a javulásához járul hozzá. A turizmus fejlődése pozitív hatással lehet a térségre, mint például a gazdasági növekedés, a foglalkoztatás és a kulturális örökség megőrzése. Azonban, a turizmus folyamatos növekedése negatív hatásokat is okozhat, mint például a környezeti terhelés, a túlzott turistaforgalom és az infrastruktúra fejlesztése. A primer felmérésekből kiderült, hogy a **megkérdezettek többsége** (70,5 %) úgy gondolja, hogy a turizmus fejlődése pozitív hatást gyakorol a gazdaságra, ezért a pozitív gazdasági hatásai miatt fejleszteni kell. A pozitív gazdasági hatás és a fejlesztések pedig a lakosság, az életminőség javulását eredményezik a térségben. A felmérésből az is kiderült, hogy a válaszadók véleménye megoszlik azzal a feltevéssel kapcsolatosan, hogy a turizmussal járó gazdasági növekedés negatív hatást gyakorol a természeti környezetre, egyet is értenek meg nem is, de inkább a többség részben egyetért, és mindennek ellenére úgy gondolják, mégis **szükség van a fejlesztésre**. Ezért azzal a ténnyel is egyetértenek, (72,1 %) hogy a turizmus fejlődése és a környezetkárosodás között bizonyos egyensúlyt kell fenntartani, annak érdekében, hogy a fejlesztés hosszú távon ne okozzon károsodást a természeti környezetben, mert ha a környezet károsul, az maga után vonja a turizmus hanyatlását. Nemcsak az irodalom szerint, hanem a felmérés eredményéből is kiderült, hogy ha fejlődik a turizmus, akkor a térségben élő emberek életminősége is javul. Ezzel a megkérdezettek nagytöbbsége is egyetért. (46,7 % teljesen egyetért és 34,4 % részben egyetért) Ugyancsak az emberek többsége (69,7 %) egyetért azzal, hogy ha a természetet nem óvjuk meg, a körülöttünk lévő környezetre nem vigyázunk kellőképpen, akkor a turizmus területén visszaesés fog bekövetkezni.

Dolgozatomban különös hangsúlyt helyeztem a szülőfalum elemzésére. Sok új dologgal találkoztam, sok új dolgot sikerült megtudni, megtapasztalni a községemről és annak közöségéről.

Kutatásaim elemzése során arra a következtetésre jutottam, hogy a település fejlődésének kulcsa a turizmus fejlesztésében rejlik, falusi, mezőgazdasági és sportturizmus formájában. Ez a leginkább kiaknázatlan terület, pedig rengeteg potenciál rejtőzik még benne. A község sajátosságai, erőforrásai lehetővé tennék ennek a folyamatnak az elindítását és továbbfejlesztését. Rengeteg lehetőséget látok a testvértelepülések ápolásában, csoportos kirándulások szervezésében, megismertetve a nagyvilággal Székelyföld szépségeit. Klientúra lenne az a látogató, aki Székelyföld híres nevezetességeit szeretné meglátogatni, de nemcsak azok, hanem akik itt szeretnének pihenni, kulturális nevezetesség után érdeklődők, a hagyományos állattartást megismerni vágyók, kulináris élvezetek keresői, siklóernyősök, sporthorgászok és mindazok, akik a faluturizmust részesítik előnyben. A helyi, városi és román nagyvárosi turistáknak is tudna lehetőséget biztosítani az állattartás megismerése terén. Ezek a tendenciák mind hozzájárulnának a gazdasági fejlődéshez, új vállalkozások jöhetnének létre, a meglévők pedig bővülnének, megerősödnének. A turizmus fejlődése magával vonná több más iparág fejlődését, amely a helyi gazdaság erősödéséhez és növekedéséhez vezethetne, (multiplikátor hatás) közvetlenül és közvetve hozzájárulva a térség gazdaságának fejlődéséhez is. Új munkahelyek jöhetnének létre, a humánerőforrás megerősödését eredményezné, létrehozva egy javulást a növekvő igények kielégítése érdekében. Nagyobb figyelem fordítódna a helyi érdekek megóvására, a kulturális értékek és hagyományok ápolására, a helyi infrastruktúra továbbfejlesztésére. A tervezett megvalósulások is felgyorsulnának, az anyagi háttér megteremtését sokban segítené a térség és a gazdaság fejlődése. Továbbá a turisták szokásainak vizsgálatát elemezve, arra a következtetésre jutottam, hogy nagyobb hangsúlyt kellene helyezni a csoportos utazásokra, hiszen a felmérésből kiderült, hogy az ember társas lény, szeret utazásai során megismerkedni idegen emberekkel. Azt is levontam a felmérésből, hogy azért az emberek találkoztak utazásaik során hiányosságokkal, amelyek a természeti környezetet érintették. A turisztikai helyek előljáróinak nagyobb hangsúlyt kellene helyezni a turizmus környezetre mért hatásainak csökkentésére (itt gondolok az infrastruktúra fejlesztésre) annak érdekében, hogy ne szenvedjen a környezet visszafordíthatatlan károkat. A turizmus fenntartható fejlődése érdekében szükséges a hatóságok, a turisztikai szektor, a helyi közösségek és a turisták közötti szoros együttműködés és a fenntartható turizmusra vonatkozó szabályok és előírások kidolgozása és betartása. Az a tény, hogy az emberek a fejlődést leginkább az életminőségének javulásában látják, egyezik az én meglátásommal, hiszen én is úgy gondolom, hogy igazából csak akkor beszélhetünk fejlődésről, ha az hozzájárul a mindennapi életminőség emeléséhez, szebbé és jobbá tételéhez.

6. Összefoglalás

Dolgozatomban a turizmus fejlődése és térség fejlődése közötti összefüggéseket és a fejlődéssel együtt járó hatásokat vizsgáltam, és sikerült számos érdekes összefüggést és hatást feltárni kutatásaim során. Az **Anyag és módszer** fejezet a kutatásaim általános bemutatására szolgált és azon a módszerek szemléltetésére, amelyekkel a dolgozatomban az egyes kutatási kérdések kidolgozását eszközöltem. Az **irodalmi áttekintésben** röviden összefoglaltam a turizmus jelentését, a formáit, hatásait, röviden bemutattam az ország fő turizmusát, egy kicsit bővebben beszéltem a székelyföldi turizmusról. Bemutattam azokat a hatásokat, amelyek együtt járnak a turizmus fejlődésével, és bemutattam a számomra oly nagyra tartott települést, Fenyédet. Mivel a település, ahol élek, nem tartozik a turisztikai látványosságok közé, nem igazán tudtam kutatásaimat csak erre a településre összpontosítani, ezért inkább a térség turizmusára és annak fejlődésére fektettem a hangsúlyt.

Végül a **Vizsgálati eredmények és értékelésük** fejezetben a saját kutatásaim bemutatása és kiértékelése kapott helyet. Megvizsgáltam a turizmus és a térség fejlődését befolyásoló számos tényezőt, gazdasági, környezeti, társadalmi és kulturális tényezőket. Megfigyeltem, hogy az egyes térségek adottságai, infrastruktúrája, erőforrásai, turisztikai attrakciói és turisztikai fejlesztéseinek különbségei jelentősen befolyásolhatják a térség fejlődését. A dolgozatom utolsó fejezetében, levontam a kutatásokból származó **eredményeket és a következtetéseket**, amelyben bemutattam, hogy a térségben az utóbbi években fejlődött a turizmus, ez a fejlődés valamilyen szinten hozzájárult a térség gazdasági fejlesztéséhez, fejlődött az infrastruktúra, nőtt az életszínvonal. Ez a fejlődés leginkább pozitív hatást gyakorol a társadalmi kapcsolatokra és nagyban hozzájárult a térségben élő emberek életminőségének javulásához. A turizmus képes befolyásolni a környezetet, a turisták számának folyamatos növekedése negatív hatást gyakorol a környezetre, ezért a turizmus fejlesztése és a környezetkárosodás között szükség van egy egyensúly fenntartására. A turizmus fejlődése növeli az energia- és vízfogyasztást, a hulladéktermelést és az egyéb környezeti hatásokat, ezért környezeti hatásainak csökkentése érdekében számos intézkedést lehet eszközölni. Egyik ilyen szempont a fentartható turizmusra való átállás. Másik fontos teendő a közlekedési infrastruktúra és a tömegközlekedés fejlesztése. Fontos, hogy ösztönözzük a turistákat a közösségi közlekedési eszközök használatára. Nemutolsó sorban pedig fontos, hogy a helyi közösséget bevonjuk a turizmus fejlesztésébe, hiszen az az együttműködés révén csökkenthető a környezeti hatások mértéke is.

Köszönetnyilvánítás

Szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik munkám során segítséget nyújtottak, annak érdekében, hogy ez a tanulmányi anyag létrejöhessen, továbbá meg szeretném köszönni azoknak a személyeknek, akik a kérdőíves felmérésben válaszaikkal segítettek a munkámat. Köszönettel tartozom az oktatóimnak, akik az egyetemi évek alatt átadták tudásukat, ezzel segítve a tanulmányaim elvégzését. Végül külön köszönöm a szakfelelős oktatómnak a konzultációk során nyújtott felbecsülhetetlen szakmai tanácsokat. Külön köszönetet kell mondanom a családomnak, hogy az egyetemi évek alatt mellettem álltak, segítettek és bíztattak a tanulmányaim elvégzésében.

7. A szakirodalom jegyzéke

- BĂCESCU, V. (2021). *Turismul României, Breviar Statistic*. București: Institutul National de Statistica.
- FEHÉR, I., & KÓRÓDI, M. (2008). *A vidéki turizmus fejlesztése*. Budapest: Szaktudás Kiadó Ház.
- JAKAB, E., & SZÁDECKY, L. (1901). *Udvarhely vármegye története a legrégibb időtől 1849-ig*. Budapest: Az Atheneum Irodalmi és Nyomdai R.T. Könyvnyomdája.
- KARDOS, Z. (2011). *Turisztikai ismeretek*. Keszthely: Kiadó Tankönyvtár.
- LENGYEL, M. (1995). *A balatoni turizmus fejlesztési koncepciója*. Budapest: KIT Képzőművészeti Kiadó.
- LENGYEL, M. (1997). *A turizmus versenyképességét befolyásoló tényezők*. Budapest: Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Vállalatgazdaságtan tanszék.
- LENGYEL, M. (2004). *A turizmus általános elmélete*. Budapest: Dr. Lengyel Márton és a Heller Farkas Gazdasági és Turisztikai Szolgáltatások Főiskolája.
- LUDWIG, V. (1968). *The International Library of Systems Theory and Philosophy*. New York: George Braziller, Inc.
- MASTNY, L. (2002). A nemzetközi turizmus környezeti hatásai. *A VILÁG HELYZETE 2002*, 1-14.
- MORRISON, A. (1989). *Hospitality and Travel Marketing*. Albany, N.Y: Felmar Publishers Inc.
- ORBÁN, B. (1982). *A Székelyföld leírása*. Budapest: Helikon Könyvkiadó-Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése.
- VOFKORI, L. (2004). *Utazások Székelyföldön*. Csíkszereda: Pro-Print Könyvkiadó.
- WTO. (1989). The Hague Declaration on Tourism, WTO. Madrid.
- INTERNET 1. (2023. január 5). *Institutul Național de Statistică*. Forrás: www.insse.ro: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
- INTERNET 2. (2023. január 5). *Arcanum Adatbázis Kiadó*. Forrás: www.arcanum.com: <https://maps.arcanum.com/hu/map/firstsurvey-transylvania/?layers=142&bbox=2817249.4285094314%2C5833955.769169617%2C2826116.1237905123%2C5837400.212756718>
- INTERNET 3. (2022. december 18). *Direcția Județeană de Statistică HARGHITA*. Forrás: www.harghita.insse.ro: <https://harghita.insse.ro/>
- INTERNET 4. (2023. január 26). *Ensana Health Spa Hotels*. Forrás: www.ensanahotels.com: <https://www.ensanahotels.com/hu/spa-szallodak/desztinacio/romania/szovata/a-furdo-tortenete>

INTERNET 5. (2023. január 27). *Erdelystat*. Forrás: www.statistikak.erdelystat.ro:
<http://statistikak.erdelystat.ro/adatlapok/fenyed/1402>

INTERNET 6. (2022. december 10.). *Institutul Național de Statistică*. Forrás: www.insse.ro:
https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/turismul_romaniei_2018

INTERNET 7. (2023. január 12). *Lapoda Multimédia*. Forrás: [http://www.kislexikon.hu/:](http://www.kislexikon.hu/)
<http://www.kislexikon.hu/index.php?f=ceteris+paribus&all=1>

INTERNET 8. (2023. január 27). *Oktatási Hivatal*. Forrás: www.oktatas.hu:
<https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/szakkepzes/vendeglatas-idegenforgalom/idegenforgalom-vendeglatas>

INTERNET 9. (2023. január 27). *Prima Press Kft.* Forrás: www.szekelyhon.ro:
<https://szekelyhon.ro/magazin/sikloernyok-a-fenyedi-lazon>

INTERNET10. (2023. január 27). *Salina Praid*. Forrás: [http://www.salinapraid.ro/:](http://www.salinapraid.ro/)
<http://www.salinapraid.ro/tortenelem-kitermeles>

INTERNET11. (2023. január 12). *Statista*. Forrás: www.statista.com:
<https://www.statista.com/statistics/273123/total-international-tourism-receipts/>

INTERNET12. (2023. január 20). *Szekelyfoldiinfo*. Forrás: www.szekelyfoldiinfo.ro:
www.szekelyfoldiinfo.ro

INTERNET13. (2023. január 25). *Wolters Kluwer N.V.* Forrás: www.https://www.wolterskluwer.com:
<https://www.wolterskluwer.com/ro-ro/solutions/sintact>

INTERNET14. (2023. március 02). *Direcția Județeană de Statistică HARGHITA*. Forrás: www.harghita.insse.ro:
https://harghita.insse.ro/wp-content/uploads/2023/02/HR_CP-dateprovizoriiRPL2021_ian-2023.pdf

INTERNET15. (2023. március 02). *Lista Firmelor Active S.R.L.* Forrás: www.listafirme.ro:
<https://www.listafirme.ro/harghita/bradesti/o3.htm>

INTERNET16. (2023. március 10). *Szello Szálló*. Forrás: <https://szelloszallo.hu/:>
<https://szelloszallo.hu/parajd-sobanya/>

INTERNET17. (2023. március). *Korond község hivatalos honlapja*. Forrás: <https://korondkozseg.ro/:>
<https://korondkozseg.ro/teszt/>

INTERNET18. (2020. október 3). *Site-uri Google*. Forrás: <https://chrome.google.com/:>
<https://sites.google.com/site/ekoezigazgatasfenyedkoezseg/>

INTERNET19. (2023. április 17). *Google*. Forrás: <https://www.google.com/maps:>
<https://www.google.com/maps/place/Feny%C3%A9d+537025/@46.3434678,25.3478086>

8. Táblázatok, képek, ábrák jegyzéke

8.1. Ábrajegyzék

1. ábra: A nemzetközi turizmusból származó bevételek 2006 és 2021 között.....	6
2. ábra: Képek a parajdi sóbányából.....	16
3. ábra: Képek Korondról.....	18
4. ábra: Fenyéd.....	19
ábra 5: Fenyéd térkép	20
6. ábra: Fenyéd térkép katonai felmérés	21
7. ábra: Fenyédi székely kapuk	22
8. ábra: Siklóernyősök a fenyédi lázon	23
9. ábra: Felhívás a vadak jelenlétére a településen	26
10. ábra: Turisztikai vendéglátó egységek számának változása (2019-2021)	29
11. ábra: Turisztikai szálláshelyek számának változása (2019-2021).....	30
12. ábra: Turisták érkezése a szálláshelyekre Hargita megye területén (2019-2021).....	30
13. ábra: Turizmus hozzájárulása a GDP-hez Romániában (1995-2020) között.....	31
14. ábra: A turizmus területén foglalkoztatottak átlagos száma szerinti változás (2016-2021).....	33
15. ábra: A foglalkoztatottak átlagos száma Romániában (1000 személy) 2016-2021 között.....	34
16. ábra: Az átlagos havi nettó kereset turizmus területén szerinti változás (2016-2021)	35
17. ábra: Üres meghirdetett álláshelyek a vendéglátás területén szerinti változás (2016-2021)	36
18. ábra: Fejlettségi szintet bemutató diagram, vizsgált időszak (2016 és 2021).....	40
19. ábra: A fejlődést meghatározó mutatók értékváltozása a három vizsgált megyében 2016 és 2021 között	41
20. ábra: A minta korcsoport szerinti megoszlása.....	43
21. ábra: A minta nem szerinti megoszlása	44
22. ábra: A minta lakóhely szerinti megoszlása.....	44
23. ábra: A minta végzettség szerinti megoszlása	45
24. ábra: A minta utazási szokásainak bemutatása turisztikai célból az elmúlt 5 évben	45
25. ábra: A minta utazási céljai	46
26. ábra: Székelyföldi szolgáltatásokat igénybe vevők száma	47
27. ábra: A minta belföldi/külföldi utazásának aránya	47
28. ábra: A válaszadók kivel utazik általában aránya.....	48

29. ábra: A válaszadók közlekedéseszközre vonatkozó megoszlása.....	48
30. ábra: A minta utazási gyakoriságára vonatkozó megoszlása.....	49
31. ábra: A minta vendégfogadásban tapasztalt elégedettségére vonatkozó megoszlás	49
32. ábra: A minta a természeti környezetre jellemző hiányosságra vonatkozó megoszlás.....	50
33. ábra: A megkérdezett személyek ugyanarra a helyre való ellátogatásának megoszlása.....	51
34. ábra: A minta ismerkedési szokásaira vonatkozó megoszlás.....	51
35. ábra: A minta társadalmi kapcsolatok fenntartására vonatkozó megoszlás	52
36. ábra: A minta fejlődésről kinyilvánított válasza.....	52
37. ábra: Az egyetértésre vonatkozó állítások a turizmus fejlődésével együtt járó hatásokról.....	53

8.2. Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: A turizmus rendszere.....	9
2. táblázat: A szálláshelyek férőhelyszámának változása 1990-2000 között (db).....	14
3. táblázat: A szálláshelyek számának változása Romániában és Hargita megyében 1990-2019 között (db).....	15
4. táblázat: A népesség számának változása Fenyéd településen. 1992-2011 között (db)	24
5. táblázat: Bünyözési ráta 2021 év (100000 lakos)	26
6. táblázat: A népesség változása Romániában és Hargita megyében. 2011-2022 között (db).....	27
7. táblázat: Gazdasági mutatók Hargita megyére nézve 2011-2019 között	28
8. táblázat: Turisztikai vendéglátó egységek száma szálláshely funkcióval (db)	28
9. táblázat: Turisztikai vendéglátó egységek szálláshely-kapacitás funkcióval (db).....	28
10. táblázat: A turisták érkezése a Hargita megyei szálláshelyekre (személy)	29
11. táblázat: A foglalkoztatottak átlagos száma a szállodai és vendéglátó egységekben (személy)..	32
12. táblázat: A foglalkoztatottak átlagos száma Románia szinten (ezer személy).....	33
13. táblázat: Az átlagos havi nettó kereset a szállodai és vendéglátó egységekben (Lei)	34
14. táblázat: Az átlagos havi nettó kereset Románia szinten (Lei)	34
15. táblázat: Üres betölthető álláshelyek száma a turizmus területén (db).....	35
16. táblázat: A táblázat a különböző indikátorokkal mért számadatokat mutatja a 2016-os és 2021-es évre	37
17. táblázat: A táblázat tartalmazza az 5 intervallumot, amelyek a pontokat eredményezik.....	38
18. táblázat: Ponttáblázat, amely szemlélteti az elért pontok összegét és megmutatja az átlagot....	39
19. táblázat: Az egyetértésre vonatkozó állítások (személy).....	64

9. Melléklet

15. táblázat: A táblázat szemlélteti a különböző indikátorokkal mért számadatokat a 2016-os és 2021-es évre

A vizsgált NUTS 3 régió	Vizsgált időszak	Népsűrűség (Fő/Km2)	Átlagos havi nettó nominálbér	A munka- nélküliségi ráta	100 lakosra jutó új jármű nyilvántartásba vétele személyszállítás céljából	1000 lakosra jutó tanárok száma	A korszerűsített közutak aránya (%)	A csatorna- és szennyvíztisztító rendszerekhez kapcsolódó lakosság aránya (%)
Kovácsna megye	2016 év	55,60	1.542,00	5,05	0,0111	12,69	58,47	46,03
	2021 év	53,92	2.677,00	4,43	0,0275	13,63	74,6	59,31
Hargita megye	2016 év	46,33	1.519,00	5,43	0,0127	13,65	39,81	51,27
	2021 év	45,05	2.687,00	3,9	0,0301	14,34	43,79	58,55
Maros megye	2016 év	80,98	1.853,00	4,7	0,0097	13,09	22,01	47,76
	2021 év	78,84	3.117,00	2,82	0,0310	13,69	28,81	53,61
Határértékek	Min.	45,05	1.519,00	2,82	0,0097	12,6878	22,01	46,03
	Max.	80,98	3.117,00	5,43	0,0310	14,3392	74,6	59,31
	$h=(\max - \min)/5$	7,19	319,60	0,5	0,0043	0,3	10,5	2,66
	felsőhatár 1	52,24	1.838,60	3,3	0,0140	13,0	32,5	48,69
	felsőhatár 2	59,42	2.158,20	3,9	0,0182	13,3	43,0	51,34
	felsőhatár 3	66,61	2.477,80	4,4	0,0225	13,7	53,6	54,00
	felsőhatár 4	73,80	2.797,40	4,9	0,0267	14,0	64,1	56,65

Forrás: Saját vizsgálat. Az adatok a statisztikai hivatal adatbázisából származnak és az (INTERNET 1) alapján foglaltam táblázat formájába.

19. táblázat: Az egyetértésre vonatkozó állítások (személy)

Sorszám	Állítás	Egyáltalán nem értek egyet	Részben nem értek egyet	Egyet is értek meg nem is	Részben egyetértek	Teljesen egyetértek
1	A turizmus fejlődése pozitív hatást gyakorol a gazdaságra. (Jövedelemtermelés, munkahelyteremtés, életszínvonal emelkedés, adóbevételek növekedése.	3	5	5	22	87
2	A turizmust csak a pozitív gazdasági hatásai miatt kell fejleszteni.	36	25	20	35	6
3	A turizmussal járó gazdasági növekedés negatív hatással van a természeti környezetre. (Vízminőség romlása, levegőszennyezés, talajszennyezés, megnövekedett hulladéktermelés, szemetelés, növény és állatvilág károsodása.	19	24	20	47	12
4	A turizmust a negatív gazdasági hatásai (Inflációs hatás, szezonális foglalkoztatottság, ingatlanok árának növekedése, „a fekete gazdaság” növekedése) ellenére is fejleszteni kell.	15	16	21	31	39
5	A turizmus fejlesztése nem káros a környezet állapotára.	16	32	26	31	17
6	Ha a környezetet nem ápoljuk kellőképpen a térségben, akkor a turizmus területén visszaesés fog bekövetkezni.	6	4	4	23	85
7	A turizmus fejlődése és a környezetkárosodás között egy bizonyos egyensúlyt kell betartani.	6	2	8	18	88
8	Ha egy térségben fejlődik a turizmus, akkor a térségben élő emberek életminősége is javul.	5	7	11	42	57

Forrás: Saját vizsgálat.

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: MIHÁLY ZOLTÁN
A Hallgató Neptun kódja: AFSTSD
A dolgozat címe: A TURIZMUS-VENDÉGLÁTÁS SZEREPE A VIDÉKI TÉRSÉGEK
FEJLŐDÉSÉBEN
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet/Agrárgazdaságtani és
Agrárpolitikai Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat/ egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

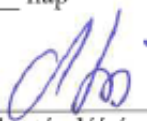
Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: _____ 2023 _____ év _____ április _____ hó _____ 11 _____ nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Mihály Zoltán VAM BSc levelező tagozatos hallgató (Neptun kód: AFSTSD) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a Szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Szakdolgozatot záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023 év április hó 20 nap

Dr. Bánhegyi Gabriella egyetemi docens
belső konzulens